

TOIVO KIVIPELTO

”Kummallinen rustinki”

ALAJÄRVEN
PUHELINOSUUSKUNNAN
100-VUOTISVAIHEET

”Kummallinen rustinki”

ALAJÄRVEN
PUHELINOSUUSKUNNAN
100-VUOTISVAIHEET

TOIVO KIVIPELTO

”Kummallinen rustinki”

ALAJÄRVEN
PUHELINOSUUSKUNNAN
100-VUOTISVAIHEET

*Kirjan painetun version ilmestymisen jälkeen tehdyt
sähköisen version (pdf) korjaukset:*

14.7.2022

Sivu 25. Muutettu vuosiluku: 1930 > 1925.

Sivut 76–77. Kuvateksti muutettu: Aarne Viitasaari > Taito Heikkilä.

Kustantaja: Alajärven Puhelinosuuskunta

Painopaikka ja sidonta: Bookwell Oy

Taitto ja kannen suunnittelu: Jani Levijoki / Mainostoimisto Ikonos

ISBN 978-952-94-6393-0

SISÄLLYS

Tekijän alkusanat	9
Puhelin tulee tutuksi	10
Puhelin tulee järvisedulle	12
Puhelimen uusi tuleminen	19
Käsivälitteisten keskustusten aika	28
Automatisointi	45
Yhteydet ulospäin	60
Uudistustoiminta jatkuu	65
Siirtyminen digiaikaan	69
Vallankumous puhelinliikenteessä	72
Painopisteen siirto	78
Kokonaisvaltaiseksi ict-taloksi	88
Valokuitu joka tupaan	94
Henkilöstö	99
Jäähvyäiset lankapuhelimelle	105
Lähdeluettelo	109

TEKIJÄN ALKUSANAT

”Kummallinen rustinki” kirjoitti Alajärven kirkkoherra Jonatan Johansson puhelinta tarkoittaen päiväkirjaansa joulukuussa 1897. Tuosta sanonnasta tulee tämän kirjan nimi.

Suomessa oli yksityisiä puhelinlaitoksia vielä vuonna 1962 noin 100. Siitä lähtien alkoi kova pudotuspeli. Vuonna 2021 jäljellä oli enää viisi puhelinosuuskuntaa. Yksi niistä oli Alajärven Puhelinosuuskunta.

Tässä kirjassa selvitetään, miten Alajärven Puhelinosuuskunta syntyi ja kehittyi sekä miksi Alajärvi pysyi kilpailussa mukana näin hyvin.

Kirjoitustyö on ollut mielenkiintoinen, mutta haastava. Haasteita on tuonut erityisesti tietoliikenteen nopea kehitys ja muutokset puhelinliikenteen automatisoinnista lähtien. Aineiston kokoamisessa toimitusjohtaja Toni Harjula on ollut suureksi avuksi. Mielenkiintoista tietoa on saatu myös Alajärven Puhelinosuuskunnan entiseltä toimitusjohtaja Aarne Kantokoskelta ja nykyiseltä hallituksen puheenjohtajalta Taavi Kivipellolta sekä monilta pitkäaikaisilta työntekijöiltä ja hallinnossa mukana olleilta.

Haluan lausua parhaat kiitokset Alajärven Puhelinosuuskunnalle kunniasta saada kirjoittaa menestyneen osuuskunnan historia. Kiitos myös kaikille kirjoitustyötäni avustaneille.

Alajärvellä laskiaistiistaina 2022.

Toivo Kivipelto

PUHELIN TULEE TUTUKSI

Mullistava keksintö

Tiedon kulku oli vielä 1800-luvun loppupuolella varsin hidasta niin Alajärvellä kuin muuallakin Suomessa. Alajärvellä tietoa levittivät perinteisesti tehokkaimmin papit saarnastuolistaan. Uutta tietoa paikkakunnalle toivat myös kieverilaitoksen matkustajat. Alajärvellä oli 1800-luvun lopulla toiminnassa neljä kievaria, joissa majoitettiin vuosittain noin 2 000 matkustajaa. Sanomalehtien yleistyminen ja kirjoitustaidon parantuminen antoivat uusia mahdollisuuksia. Alajärvelle tuli esimerkiksi vuonna 1890 yhteensä 212 sanomalehteä muutaman kerran viikossa. Vuonna 1882 Alajärvi sai ensimmäisen kansakoulun. Kirjoitustaidon yleistymisen ansiosta Alajärveltä lähetettiin esimerkiksi vuonna 1890 Amerikkaan 1 846 kirjettä ja ulkomailta saatiin 3 000 kirjettä.

Puhelimen keksiminen ja yleistyminen sai aikaan tiedonvälityksen vallankumouksen. Ensimmäisen käyttökelpoisen puhelimen rakensi skotlantilaissyntyinen Bostonin yliopiston professori Alexander Graham Bell vuonna 1876 siihen muotoon, että se pian levisi laajalle käyttöön.

Puhelin saapuu Suomeen

Uuteen keksintöön suhtauduttiin aluksi suurin varauksin USA:ssa. Niinpä kesällä 1876 pidetyssä Philadelphian maailmannäyttelyssä keksintö jäi vähälle huomiolle.

Mainittuun maailmannäyttelyyn osallistui monia eurooppalaisia tiedemiehiä, jotka tekivät keksinnöstä tutun eurooppalaisille asian har-

rastajille. Useat tutkijat vaistosivat puhelimeen liittyvät valtavat mahdollisuudet ja alkoivat mainostaa kirjoituksissaan ja puheissaan uutta keksintöä. Ensimmäinen parannettu ja käyttökelpoinen puhelinpari Euroopassa esiteltiin Bellin läsnä ollessa Englannissa Plymouthin kaupungissa heinäkuussa 1877.

Tieto uudesta keksinnöstä saapui Suomeen jo loppuvuodesta 1876. Plymouthin näyttelyn jälkeen innostus kasvoi, kun oli saatu uusia kokemuksia Ruotsissa, Norjassa ja Pietarissa tehdyistä kokeiluista.

Lapselta puuttui vielä nimi Suomessa. Telefoni-sanan korvikkeeksi esitettiin nimeksi sanaa pitkäkorva. Vasta myöhemmin keksittiin nimi puhelin.

Pitkin syksyä Suomen sanomalehdistössä esitettiin tietoja paitsi puhelimen teknisestä puolesta myös sen käyttöön ottamisesta.

Ensimmäisenä uutta keksintöä rupesi kokeilemaan metallitehtailija Johan Nissinen Helsingissä. Hän ryhtyi myymään syksyllä 1877 puhelimia ja yhdisti Nissisen konttori- ja myyntihuoneet Annan- ja Eerikinkadun kulmassa pihan yli kulkevalla puhelinjohdolla. D. J. Wadén ryhtyi myymään pian puhelimia monissa kaupungeissa. Nissisestä tuli ensimmäinen puhelinyhteyden rakentaja Suomessa.

Puhelin levisi ensin Suomen kaupunkeihin. D. J. Wadénin myyntiorganisaation piiriin kuuluivat mm. pohjalaiset kaupungit Kokkola ja Pietarsaari. Kaupungeista käsin puhelin tuli pian tutuksi myös maaseudulla. Vaasassa lähdettiin liikkeelle syksyllä 1881 kauppias Axel Schaudmanin aloitteesta. Wadén itse kokeili puhelimen toimivuutta vetämällä johdon Höyrymyllyn ja Yhdyspankin välille.

Venäjän vallan ajasta huolimatta Suomen puhelinverkosto oli alusta lähtien yksityisten puhelinyhdistysten ja osakeyhtiöiden omistuksessa, vaikka venäläiset yrittivätkin ensimmäisen maailmansodan aikana vetää omia puhelinlinjojaan.

PUHELIN TULEE JÄRVISEUDULLE

Lappajärven ja Vimpelin linja

Vuonna 1890 perustettiin lähinnä Vaasan, Kokkolan ja Pietarsaaren liikemiesten toimesta telefoonyhtiö, joka rakensi puhelinlinjan Kokkola–Pietarsaari–Uusikaarlepyy–Seinäjoki–Vaasa. Linjan omistanut puhelinyhtiö lähetti eräisiin maakunnan suurimpiin asutuskeskuksiin kirjelmiä, joissa kehoitettiin perustamaan myös maaseudulle liittymis- ja käyttömaksua vastaan ”centraaleja ja telefooneja”.

Monilla paikkakunnilla ryhdyttiinkin perustamaan omia puhelinlaitoksia. Ensimmäisenä päästiin alkuun Kauhavalla, jossa kunta päätti vuonna 1891 liittyä Kokkola–Pietarsaari–Uusikaarlepyy–Seinäjoki–Vaasa linjaan, josta lanka vedettiin kauppias Josef Salinin taloon. Tätä Kauhavan kunnan päätöstä hyödynnettiin sittemmin Järviseudulla. Vuonna 1891 Lapuakin liittyi samaan linjaan, kun kauppias M. Kronqvist ja apteekkari John Vahander olivat saaneet luvan puhelimen laittamiseen Lapualle.

Vuonna 1890 perustettu puhelinyhtiö muutti vuonna 1892 nimensä Kokkolan-Seinäjoen-Waasan Telefooni Oy:ksi, josta käytettiin lyhennystä KSWT. Yhtiön perusideana oli aloittaa entistä selvemmin laajennuksiin tähtäävän politiikan, jotta avustukset jo aikaisemmin rakennetun kaukolinjan ylläpitoon täten lisääntyisivät. Tilaajien laskettiin viiden vuoden aikana maksavan niin korkeita vuosimaksuja, että linjojen peruskustannukset saataisiin näin maksetuksi.

Ensimmäinen KSWT:n aloitteesta syntynyt linja kulki Kauhavan keskuksesta Lappajärven kirkonkylään ja sieltä edelleen Vimpelin kirkon-

kylään. Linjan pituus oli 57 kilometriä. Myöhemmin samana vuonna vedettiin Vimpelin keskustasta 12 kilometrin pituinen linja kauppias Johan Mäkelän taloon. Toinen Järvisseudulle rakennettu linja meni Pietarsaaresta Ähtävän kautta Evijärvelle ja Lappajärvelle.

KSWT sai jo vuonna 1895 toimiluvat näille johdoille. Sekä toimiluvat että johtojen omistusoikeus siirtyivät pian tilaajien haltuun.

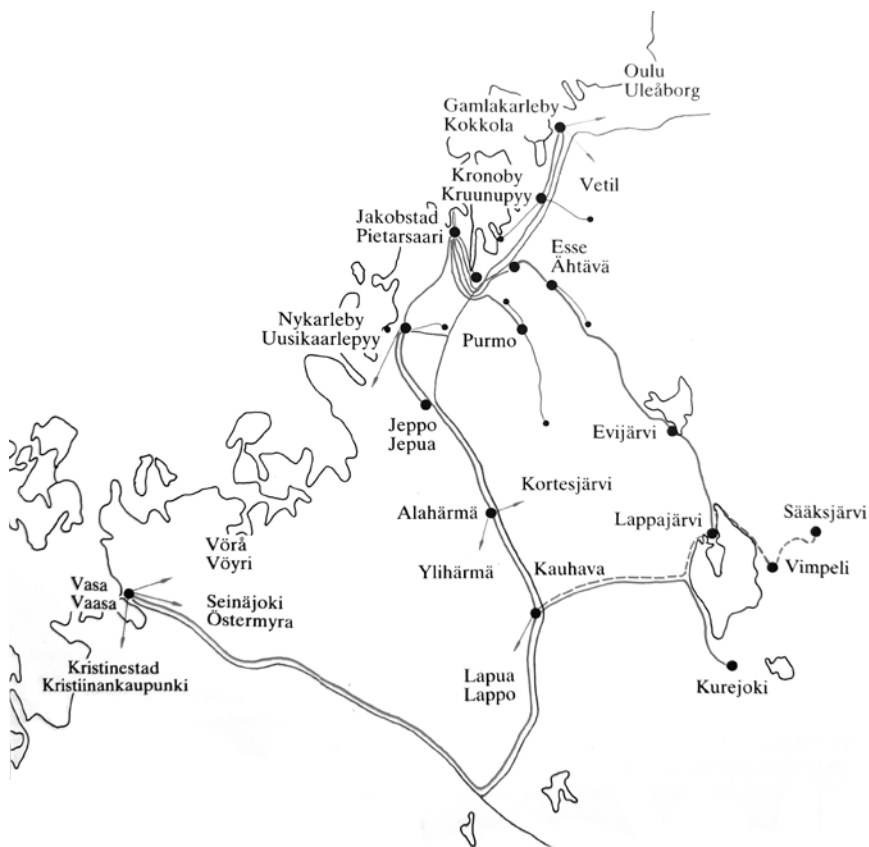
Näin Lappajärvi sai Järvisseudun ensimmäisen puhelimen vuonna 1895. Seuraavana vuonna saivat vimpeliläiset 50 markan hinnalla yhdistää oman lankansa Lappajärven puhelinlinjaan.

Puhelin Alajärvelle

Kirkkoherra Jonatan Johanssonin päiväkirjamerkintöjen mukaan vuoden 1895 lopulla oli Alajärvellä puhelin ainakin kruununvouti Frithiof Laguksella, joka asui Kurejoella. Asuinpaikka tunnettiin myöhemmin nimillä maamieskoulun mäki ja Keltikankaan mäki.

Kruununvouti Frithiof Laguksen talo Kurejoella. Kuva: Toivo Kivipellon kokoelmat

Etelä-Pohjanmaan puhelinlinjat v. 1901. Kuva: Sven Olof Karlson

– Kyllä Laguksella on hauskaa, kun saa puhua telefonillaan Nyströmin, Bergerin, Bergrothin, Cleven ja Durchmanin kanssa. Henkikirjurin kanssa oli puhe laittaa tännekin telefon, kirjoitti kirkkoherra Jonatan Johansson päiväkirjaansa jo 11.12.1895.

Helmikuussa 1897 puhelin oli pappilassakin.

– Puhuin sitten Eetun kanssa telefonissa. Kyllä tuo on kummaa, kun ääni kuului 10 peninkulman päästä, kirjoitti kirkkoherra Johansson 2.2.1897.

Eetu oli Kokkolassa asunut kirkkoherran Elieser-veli.

Kirkkoherra Jonatan Johansson puhui puhelimen ihmeellisyyksistä rippikoululaisilleenkin.

Kurejokelainen kunnallismies Matti Anttila kirjoitti sanomalehti Suomalaiseen 21.4.1897, että linja Alajärveltä johdetaan Vimpelin kautta, koska se oli lähin puhelinverkostossa oleva paikka. On mahdollista, että jo kruununvouti Laguksen linja johdettiin Vimpelin kautta.

KSWT päätti rakentaa vuonna 1897 noin 50 km pituisen johdon Kauhavan keskuksesta Lappajärven kautta Alajärven Kurejoelle. Alajärvellä puhelin kiinnosti erityisesti virkamiehiä ja kauppiaita. Innokkaimpia olivat kirkkoherra Jonatan Johansson, nimismies K.E. Huldén, kruununvouti Frithiof Lagus, proviisori Fritz Jung, kauppias Heikki Mikkolanaho ja agronomi Matti Näppärä, jotka perustivat vuonna 1897 Alajärven Puhelinyhtiön ja liittyivät Kauhavalta vedettyyn linjaan.

Kesällä 1897 yhtiön rakentama puhelinlinja voitiin yhdistää Lappajärveltä Kauhavalle menevään Lappajärven yhtiön omistamaan linjaan ehdolla, että Alajärven puhelinyhtiö maksaa joka toisen pylvään ylläpidon. Alajärven Puhelinyhtiön tilaajat maksoivat tolppien pystytyksen ja lankojen asentamisen Alajärvellä. Kilometrin matkalle tarvittiin 14 pylvästä. Kurejoella langat yhdistettiin Nygrenin talossa sijainneeseen keskukseen. Puhelimen käyttäjät maksoivat 92 markan perusmaksun viiden vuoden aikana.

– Tänään tuotiin Telefoni tolpat, kirjoitti Alajärven kirkkoherra päiväkirjaansa 18.6.1897.

Kesäkuussa hän kertoi pappilan rengin Kalle Jokelan menneen ajamaan puhelinpylväitä Hoiskon takaa Kurejoelle.

– Kontrahti Telefonin ylöspanoon tuli jo 14/7, johon panin nimeni ja sinetin. Ensimmäisenä vuonna tulemme maksamaan ainakin 350 mk ja sitten 4 vuotta 100 = 750 mk, kirjoitti kirkkoherra Jonatan Johansson 16.7.1897.

– Telefoni on nyt valmis, kirjoitti Jonatan Johansson 19.10.1897.

Marraskuun 18. päivä 1897 KSWT sai toimiluvan uusille johdoilleen Kauhava–Alajärvi.

Rahvaalla ei ollut mahdollisuuksia oman puhelimen hankintaan vuo-

sikymmeniin. Mutta ihmettelemistä tavallisilla kansanihmisillä riitti.

– Iltasella istui Niemitalon seppä, joka tuli ihmettelemään telefonia – tuota kummallista rustinkia, kirjoitti kirkkoherra Johansson päiväkirjaansa joulukuussa 1897.

Puhelimen hankkiminen nosti itsetuntoa.

– On niin omituinen tunto, kun nyt on telefoni. On niin kuin ei enää oltaisi sydänmaalla. Tuntuu niin kuin olisi tultu yhteyteen maisen suuren virran kanssa, kirjoitti kirkkoherra Jonatan Johansson vuonna 1897.

Alkuinnostus sammuu

Alajärven – Lappajärven välinen puhelinlinja pääsi rappeutumaan pahasti 1900-luvun alussa. Yhtenä syynä olivat linjan varrella asuneet, jotka saattoivat käyttää puhelinpylväitä jopa polttopuuksi.

Kun kihlakunnankirjuri Emil Huldén muutti vuonna 1906 Alajärveltä, jäljelle jääneet viisi puhelimenomistajaa alkoivat kokea puhelinjohtoja ja keskuspöytää koskevan vaivannäön ylivoimaiseksi, koska heidän mielestään ilkeämieliset, erityisesti Kauhavalta kotoisin olleet ihmiset sabotoivat puhelinjohtoja ja varastivat siitä pätkiä. Kauhavan puhelin-keskustakin hoidettiin valittajien mielestä huonosti.

Nämä tilaajat ilmoittivat harkitsevansa tilausten lopettamista sekä johdon ja puhelinpöydän myyntiä. He sanoutuivatkin vuonna 1904 irti Pohjoisen eli Pietarsaaren puhelinyhtiöstä ja ilmoittivat, etteivät he katsoneet velvollisuudekseen maksaa kuluvan vuoden 60 markan vuosimaksua keskuksen hoidosta. He vaativat myös takaisin kaikki vuoden 1897 jälkeen maksaneensa Kauhavan keskuksen hoitomaksut, joitten määrä oli yhteensä 350 markkaa. Valittajat ilmoittivat myyvänsä Alajärven linjan johdot, eristimet ja keskuspöydän jakaakseen myyntitulot keskenään.

Pietarsaaren puhelinyhtiön yhtiökokous totesi kaksi kuukautta myöhemmin, ettei mainittu omaisuus kuulunut valittajille. Yhtiökokous uhkaisi panna ulosmittaukseen 60 markan saatavat alajärveläisiltä puhelimenomistajilta. Uhkausta ei kuitenkaan pantu täytäntöön.

Lopulta Alajärven puhelinyhtiö myytiin laitteineen Lehtimäelle 300 markalla vuonna 1905.

Sanomalehti Pohjan Poika kirjoitti 24.5.1907: ”Telefoonit häviävät Lappajärvellä, Vimpelissä ja Alajärvellä. Kauhavalta menevät johdot on täytynyt kokonaan hävittää siitä syystä, että Kauhavan metsäkylien kohdalla niitä alituisen rikottiin, toisinaan katosi johtolankaa pitkätkä kapaleet.”

Kireälle vedetyt johdot katkeilivat varsinkin talvipakkasilla. Silloin saattoi johtoakin kadota linjan varrella asuneiden varastoihin. Läänin kuvernööri vaati vuonna 1916 kuntaa avuksi suojelemaan ilkeiden kohdeksi joutuneita linjoja. Alajärven kuntakokous ilmoitti kuitenkin, ettei asia kuulu kunnalle.

Vuonna 1916 ei puhelinlinjoja ollut enää lainkaan Alajärvellä ja Vimpelissä.

Yhtenä syynä puhelinlaitoksen rappeutumiseen oli myös asenteen muuttuminen. Virkakunta ja osaksi liikemiehetkin alkoivat pitää puhelinta 1900-luvun alussa turhanpäiväisenä.

Painopiste puhelinliikenteen määrissä oli vuonna 1910 Uudenmaan sekä Turun ja Porin läänissä, joissa sijaitsi 55 % koko maan puhelinajoista. Mitä pohjoisemmaksi mentiin, sitä harvempi oli puhelinverkosto. Kun v. 1910 esimerkiksi Uudenmaan läänissä oli puhelinajojen pituus 23 742 kilometriä ja oli vastaava luku Vaasan läänissä vain 3 781 kilometriä ja Oulun läänissä 3 410 kilometriä.

Alajärvi kuului 11 muun kunnan kanssa Kuortaneen kihlakuntaan. Vuonna 1910 Kuortaneen kihlakunnassa oli yhteensä 110 puhelinta eli 16 puhelinta 10 000 asukasta kohti. Suomen kihlakunnista vain Sortavalassa, Liperissä, Haapajärvellä ja Kajaanissa oli suhteellisesti laskien vähemmän puhelimia.

Venäläisten linja

Venäläiset rakensivat ensimmäisen maailmansodan aikana vuosina 1916–17 puhelinlinjan Kauhavalta Karstulaan. Linja vedettiin Möksyn kautta Kurejoelle ja Karvalaan. Möksystä on saatu muistiin runsaasti linjan rakentamiseen liittyvää perinnetietoa.

Linjaa vedettiin toisaalta Kokkolasta käsin, toinen ryhmä lähti Kars-
tulasta vastaan. Ryhmät kohtasivat Möksyssä ja yöpyivät siellä perjan-
taista maanantaihin.

– Tulkki kävi pyytämässä kotoani yösijaa venäläisille työmiehille.
Isäni oli Amerikassa ja äiti ei uskaltanut panna vastaan. Vaikka meillä
oli vain tuvan ja kamarin käsittävä asunto, 12 miestä oli majoitettava.
Nämä nukkuivat lattialla olkien päällä. Toinen osa miehistä majoitet-
tiin Saukkoon. Kun Venäjällä tehtiin vallankumous maaliskuussa 1917,
vallityöt päättyivät ja venäläisten puhelimen tarve väheni, muisteli Ni-
kolai Hongisto.

Pietarsaaressa oli uskovainen puhelinkeskuksen hoitaja. Villehard
Saukko yritti soittaa ja päivitteli keskuksenhoitajalle, ettei tahdo päästä
eteenpäin.

– Mistä soitatte, tiedusteli keskuksenhoitaja.
– Kuoleman takaa, selitti Saukko.
– Eipä sieltä kuoleman takaa ole ennen soitettu, keskuksenhoitaja to-
tesi kauhistuneena.

Venäläisten rakentamaan puhelinlinjaan sai puhelimensa kytkeä vain
kauppias Villehard Saukko.

Suomen itsenäistymisen jälkeen vuonna 1919 annetun asetuksen pe-
rusteella Suomeen jäänyt venäläisten omaisuus kuului Suomen valtiolle.
Kun valtio ei tarvinnut venäläisten rakentamia puhelinlinjoja, osti Ala-
järven Osuuskauppa Kyyjärveltä Hoiskon kautta Vimpeliin kulkeneen
linjan ja purki sen ensin Kyyjärven ja Möksyn väliltä. Siitä saatu puhe-
linjohto vedettiin Möksystä Alajärven kirkonkylään. Purettuaan sittem-
min myös Hoiskon ja Vimpelin välisen osuuden Alajärven Osuuskauppa
jatko linjaa Kurejoelta Karvalaan. Linjan pituudeksi tuli 36 km. Karva-
lassa se yhdistettiin Lappajärveltä Kauhavalle menneeseen linjaan, ker-
toi sanomalehti Ilkka 14.10.1922.

Linjaa saivat käyttää osuuskaupan myymälät ja osuuskaupan halli-
tuksen puheenjohtaja metsänhoitaja Walter Bergroth. Muiden oli pyy-
dettävä lupa linjan käyttöön. Osuuskaupalla oli myymälät Kurejoella,
Hoiskossa, kirkonkylässä, Möksyssä ja Levijoella.

PUHELIMEN UUSI TULEMINEN

Herääminen Järvisseudulla

Järvisseudulla kiinnostus puhelimen suhteen syntyi uudelleen vapaus-sodan jälkeen. Puhelin kiinnosti aluksi erityisesti kauppiaita ja virka-miehiä.

Lehtimäen Puhelin Osakeyhtiö perustettiin vuonna 1917 kanttori Val-linmäen luona pidetyssä kokouksessa. Lappajärven osuuskauppa uudisti puhelinlinjojaan jo vuonna 1919. Se rakensi linjan Itäkylään ja vuonna 1920 linjan Lappajärven Ylipäähän saakka. Soinissa puhelinliikenne sai alkunsa 1920-luvun alussa, kun kauppias Vasili Luoto veti yli 10 kilomet-rin pituisen linjan kahden kauppansa välille. Vimpelissä eräät yritykset käyttivät ilmeisesti hyväkseen Lappajärven osuuskaupan Itäkylään ra-kentamaan linjaa. Niinpä vastaperustettu Vimpelin suksitehdas saattoi vuoden 1920 lopulla julkaistussa ilmoituksessaan todeta, että puhelin on.

Kauppiaat ja virkamiehet aktiivisina

Puhelimen tarpeeseen herättiin Alajärvellä lopullisesti kesällä 1921. Sil-loin muutamat Alajärven kauppiaat ja virkamiehet muodostivat väliai-kaisen toimikunnan puhelinliikenteen järjestämiseksi.

Ei ole varmaa tietoa, keitä kuului mainittuun väliaikaiseen toimikun-taan. Aktiivisia puuhamiehiä olivat ainakin maanviljelijä ja myöhemmin kauppias Adiel Ojajärvi, pankinjohtaja Eeli Ojajärvi, Hoiskon sahan joh-taja rakennusmestari Juho Luhta ja leipuri Kalle Laukkonen.

Toimikunta ryhtyi ensi töikseen puuhaamaan puhelinlinjaa Lapualle, koska osuuskaupan linja Karvalaan ei tyydyttänyt yksityiskauppiaita eikä myöskään yksityisiä ihmisiä.

Eeli Ojajarvi oli perustamassa puhelinlaitosta Alajärvelle ja oli puhelinosuuskunnan ensimmäinen toimitusjohtaja, kuva: Antti Pokelan kokoelmat.

Jo syyskuussa 1921 väliaikainen toimikunta pyysi tarjouksia noin 50 km pitkän puhelinlinjan rakentamiseksi Lapualle. Linja rakennettaisiin mahdollisesti heti kaksoislinjaksi joko valmiisiin tolppiin asennettuna tai rakentamistarpeista erikseen. Tarjouksia pyydettiin myös sekä 25 tilaajan että 10 tilaajan puhelinkeskuksesta ja 10 puhelimesta.

Samaan aikaan pyydettiin Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiöltä lupaa sen puhelinlinjojen käyttämiseen.

Asiaa käsiteltiin marraskuun alussa 1921 Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiön johtokunnan kokouksessa, joka esitti Lapua–Alajärvi

puhelinlinjan rakentamista ja antoi luvan yhtiön linjojen käyttämiseen.

– Lapua–Alajärvi linjaa anovat erityisesti alajärveläiset, jotka tähän saakka ovat olleet hyvinkin eristetyssä asemassa muusta maailmasta. Alajärvellä ryhdyttiin tämän syksyn kuluessa oman keskusaseman hankkeisiin ja koemerkinnässä ilmaantui niin paljon puhelimen tilaajia, että oma keskusasema päätettiin Alajärvelle hankkia. Niin kuin tunnettua, välitetään Alajärven puhelut nykyisin Kauhavan kautta, kirjoitti Vaasa-lehti 4.11.1921.

Vielä tammikuussa 1922 väliaikainen toimikunta muistutti lehti-ilmoituksella: lapualaiset, lappajärveläiset, kauhavalaiset ja alajärveläiset, pitäkääpä mielessä ”pylväshuutokaupat” Viitalassa, Kalle Ojalassa, Rottalassa ja kirkolla 20.1.

Syksyllä 1922 valmistui puhelinlinja Lapuan keskukseen.

– Alajärvi liitettiin eilen puhelinverkolla muuhun maailmaan, uutisoi asiasta sanomalehti Vaasa 5.10.1922.

Lokakuussa 1922 Etelä-Pohjanmaan Puhelin Oy:n johtokunta teki automatkan Alajärvelle, jossa tarkastettiin vasta valmistunut Lapua-Alajärvi puhelinlinja. Se todettiin hyväksi ja ”kokolailla mallikelpoisessa kunnossa olevaksi”, kuten lehti uutisessa todettiin. Lapua-Alajärvi puhelinlinjaa yritettiin myydä Etelä-Pohjanmaan Puhelin Oy:lle. Alajärvi vaati tietyn määrän Etelä-Pohjanmaan Puhelin Oy:n osakkeita, mutta määrästä ei päästy yksimielisyyteen.

Kurejoki-Karvala linjan omistaneelle Alajärven Osuuskaupalle Lapuan linja oli tavallaan tarpeeton, koska sen oman linjan kautta soiteltiin Vaasaankin saakka. Muille taas puhelinlinja Lapualla oli välttämätön, koska osuuskaupan linjaa saivat käyttää yksityiset ihmiset vain rajoitustusti. Osuuskaupan linjan rajoitettu käyttö ärsytti erityisesti alajärveläisiä yksityiskauppiaita.

Alajärven Puhelin Oy

Rinnakkain linjojen rakentamisen kanssa oli kehitelty oman yhtiön perustamista.

Alajärven puhelinaktivistit perustivat 11.8.1922 säästöpankin talossa pitämässään kokouksessa Alajärven Puhelin Oy:n. Sen osakepääomaksi päätettiin 25 000 mk, kertoi Vaasa-lehti 15.8.1922. Säännöille vahvistusta hakemaan valittiin insinööri J.H. Aalto, kauppias Kalle Berggren ja pankinjohtaja Eeli Ojajärvi.

Osakeyhtiön perustava kokous päätti, että Alajärven Puhelin Oy liittyy Etelä-Pohjanmaan Puhelin Oy:hyn. Yhtiön edustajaksi sinne valittiin myöhemmin Juho Luhta.

Yhtiökokous hyväksyi väliaikaisen toimikunnan tilit, joita olivat hoitaneet Adiel ja Eeli Ojajärvi.

Maatalous-Pankin Alajärven konttorista päätettiin ottaa 25 000 markan laina.

Johtokuntaan valittiin kauppiaat J.H. Keltikangas ja Kalle Berggren, leipuri Kalle Laukkonen, pankinjohtaja Eeli Ojajärvi ja rakennusmestari Juho Luhta, joka valittiin myös johtokunnan puheenjohtajaksi.

Puhelimen hankkijat rakensivat itse puhelinjohdot lähimpään keskukseen. Yli viiden kilometrin etäisyydellä keskusasemasta asuvien osalta puhelinosakeyhtiö lupasi maksaa langan, koukkujen ja eristimien kustannuksista 75 %.

– Paljon tulee puhelimen kuntoon laittaminen alajärveläisille maksamaan, mutta kun ottaa huomioon puhelimen hyödyn, niin ei maksaminen tunnu osakkaille olleenkaan vaikealta, kirjoitti Vaasa-lehti.

Osakkaaksi pyrki syksyllä 1922 Alajärven Osuuskauppa. Sääntöjen vastaisena pyyntöön ei voitu suostua.

Alajärven Puhelinyhtymä

Puhelinyhtiön syyskokous pidettiin 3.12.1922. Selostaessaan kokousta Vaasa-lehti puhui Alajärven Puhelinosuuskunnan kokouksesta. Pöytäkirjan mukaan kysymyksessä oli kuitenkin Alajärven Puhelinyhtymän kokous.

Osanottajia oli paikalla yhteensä 23. Kokouksessa nousi esille yhtiömuoto ja nimi.

Yhtymän nimestä keskusteltiin ”puoleen ja toiseen”. Lopulta päätettiin, että yhtymän nimi on Alajärven Puhelinyhtymä. Yhtymän johtokunta valittiin laatimaan säännöt ja hakemaan niille vahvistuksen. Samassa kokouksessa sääntöehdotuksen muuttaminen annettiin Eeli Ojajärven tehtäväksi. Samalla hänen tehtäväkseen annettiin ottaa selvää, onko edullisinta muuttaa yhtiön nimi ja säännöt.

Joulukuun alussa pidetyssä kokouksessa johtokuntaan valittiin kauppiat Villehard Saukko, Kalle Berggren ja Adiel Ojajärvi sekä johtaja Juho Luhta, kunnanesimies Reino Mäkelä ja pankinjohtaja Eeli Ojajärvi.

Alajärven Puhelinosuuskunta

Alajärven Puhelinosuuskunnan kokouksesta puhutaan ensimmäisen kerran 18.2.1923 pidetyn kokouksen pöytäkirjassa. Yhtiömuoto oli kuitenkin vahvistamatta.

Seuraavan kerran kokoustettiin 24.5.1923. Nytkin puhuttiin Alajärven Puhelinosuuskunnan kokouksesta. Kokouksen aiheena oli neuvottelu Etelä-Pohjanmaan Telefoni Oy:n johtokunnan edustajain kanssa sääntöjen muutosehdotuksesta. He hyväksyivät sellaisenaan hallituksen tekemän muutosehdotuksen. He olivat myös keskustelleet Alajärven Osuuskaupan hallituksen jäsenten kanssa osuuskaupan liittymisestä puhelinosuuskuntaan. Kun sääntöjen muutos oli vielä kesken, osuuskaupan edustajat eivät voineet tehdä asiasta päätöstä.

Yhtiömuoto muuttui osuuskunnaksi kokouksessa 25.6.1923. Kokouksesta käytettiin nimitystä Alajärven Puhelinosuuskunnan perustava kokous. Pöytäkirjan mukaan saapuvilla oli joukko asianharrastajia. Kokouksen avasi isännöitsijä Juho Luhta, joka valittiin kokouksen puheenjohtajaksi. Kokouksessa luettiin osuuskunnan sääntöehdotus, joka hyväksyttiin pienin muutoksin. Samalla allekirjoitettiin osuuskunnan perustamiskirja Alajärven Puhelinosuuskunta i.l. -nimiselle osuuskunnalle.

Perustavassa kokouksessa valittiin osuuskunnan ensimmäiseen hallitukseen isännöitsijä Juho Luhta, kunnallislautakunnan esimies Reino Mäkelä, liikemies Villehard Saukko, kauppiaat Kalle Berggren ja J.A. Joensuu sekä pankinjohtaja Eeli Ojajärvi, kaikki Alajärveltä.

Kun perustetun osuuskunnan sääntöehdotus hylättiin, Eeli Ojajärven tehtäväksi annettiin korjata esitys. Pienten muutosten jälkeen maaherra vahvisti osuuskunnan säännöt 17.9.1923 ja osuuskunta merkittiin kaupparekisteriin 17.11.1925.

Kun perustamista seuraava yhtiökokous pidettiin 14.11.1923, todettiin

Adiel Ojajärvi oli Alajärven puheliniteoksen perustajia ja vaikutti puhelinosuuskunnan hallituksessa 25 vuotta, kuva: Antti Pokelan kokoelmat.

pöytäkirjassa, että kysymyksessä oli ensimmäinen varsinainen kokous sen jälkeen, kun osuuskunnan säännöt oli muutettu.

Kun hallitusta alettiin valitsemaan, huomautti Adiel Ojajärvi, ettei esimerkiksi Alajärven Osuuskaupan, Hoiskon Saha ja Mylly Oy:n tai muun vastaavan edustajaa voida valita hallitukseen, koska nämä eivät olleet osuuskunnan jäseniä. Hallitus hyväksyi esityksen.

Hallitukseen valittiin puheenjohtajaksi apteekkari F.A. Asplund, met-sänhoitaja Walter Bergroth, kauppias Kalle Berggren, kunnallislautakun-nan esimies Reino Mäkelä, maanviljelijä Jaakko Mäenpää ja kauppias Adiel Ojajärvi. Varajäseniksi valittiin kauppias J.A. Joensuu, poliisikons-taapeli Eeli Sillanpää ja insinööri J.H. Aalto. Rahastonhoitajana toimi Eeli Ojajärvi. Hallituksen kokouksessa 25.11.1923 valittiin hallituksen vara-puheenjohtajaksi Walter Bergroth ja sihteeriksi Adiel Ojajärvi.

Alajärven osuuskaupan edustaja Matti Kotkaniemi pyysi hallituksen kokouksessa 14.11.1923 merkittäväksi pöytäkirjaan vastalauseensa sen johdosta, että erinäiset yhtymät ovat tässä kokouksessa tehdyn päätöksen perusteella estetyt edustajiensa kautta pääsemään hallitukseen ja näin ol-len tulleet epäedulliseen asemaan muihin osuuskunnan jäseniin nähden.

Osakeyhtiön vaihtuminen osuuskunnaksi oli jatkoa pyrkimyksille saada Alajärvelle toimiva puhelinlaitos. Henkilökysymyksistä ei ollut eri-mielisyyttä, sillä samoja puuhamiehiä oli mukana niin osakeyhtiön kuin osuuskunnankin perustamisessa. Tällaisia keskeisillä paikoilla toimineita olivat etenkin Adiel ja Eeli Ojajärvi, Juho Luhta ja Kalle Berggren. Näin Alajärven Puhelinosuuskunta oli suora jatke Alajärven Puhelin Oy:n toi-minnalle.

Osuuskuntaa pidettiin ilmeisesti demokraattisempana, koska siellä hallinnossa jokaisella jäsenellä on yksi ääni, osakeyhtiössä äänimäärä riippuu osakkeiden omistuksesta.

Osuuskuntien perustaminen tuli mahdolliseksi vuodesta 1901 läh-tien. Suurin osa maaseudulle perustetuista puhelinyhtiöistä muuttui tai perustettiin osuuskuntapohjaiseksi. Osuuskunnat erosivat osakeyhtiöistä monilla tavoin. Ne eivät tavoitelleet mahdollisimman suuria voittoja ku-ten osakeyhtiöt. Osuuskuntiin voitiin ottaa uusia jäseniä koska tahansa,

KURIKAN AJOKALUTEHDAS O/Y.
KURIKKA.

Myy kuuluja ajopelejään ja työkärrynpyöriä. Kaikenlaisia korjaustöitä vastaanotetaan kohtu hinnoilla.

Alajärven puhelimet.

Aalto, J. H., insinööri.
Asplund, F. A., apteekkari.
Godenhjelm, Th. E., nimismies.
Keltikangas, J. A., kauppias.
Laukkonen, Kalle, leipuri.
Leivo, Emil, leipuri.
Ojajärvi, Verner, kauppias.
Osuuskauppa, päämyymälä.
Salminen, Eino, kunnanlääkäri.
Salo, Matti, teurastaja.
Suomen Maatalous-Osake-Pankki.
Säästöpankki.
Yli-Pekka, Petteri, nahkuri.

Alajärvi (Hoisko).

Hoiskon Saha- ja Mylly Osakeyhtiö.
Joensuu, Aleksi, kauppias.
Joensuu, J. A., kauppias.
Luoma-aho, Matti, poliisi.

Alajärvi (Kurejoki).

Ahola, Esa, maanviljelijä.
Berggren, Kalle, kauppias.
Kunnalliskoti.
Mikkolanaho, Heikki kauppias.
Myllykangas, Frans, maanviljelijä.
Mäenpää, Jaakko, maanviljelijä.
Nurminen, M. A., kauppias.
Ojala, Kustaa, puutavaraliikemies.
Sillanpää, Eeli, poliisi.

Pitkät puhelinpylväät Alajärven kirkonkylässä 1930-luvulla kertoivat, että puhelin oli kotiutunut paikkakunnalle, kuva: Pekka Viitaniemen kokoelmat.

toiminta oli mahdollista käynnistää suhteellisen pienillä omilla varoilla ja kaikilla jäsenillä oli yhtä suuri sananvalta.

Jäsenluettelon mukaan ensimmäisiksi Alajärven Puhelinosuuskunnan jäseniksi kirjattiin vuonna 1923 seuraavat 39 henkilöä tai yritystä: maanmittari J.H. Aalto, kauppias Esa Ahola, apteekkari F.A. Asplund, kauppias Kalle Berggren, henkikirjoittaja Thure E. Godenhjelm, Hoiskon saha ja mylly, kauppias J.A. Joensuu, kauppias J.H. Keltikangas, Alajärven kunta, Alajärven säästöpankki, Kalle Laukkonen, Emil Leivo, Matti Luo-

ma-aho, Heikki Mikkolanaho, Myllykankaan perikunta, Jaakko Mäenpää, M.A. Nurminen, Kustaa Ojala, Adiel Ojajärvi, Verne Ojajärvi, Matti Salo, V.H. Saukko, Eeli Sillanpää, Suomen Maatalous-Osake-Pankki, Petteri Yli-Pekka, Eeli Ojajärvi, Isak Hilli, Erkki Mäkelä, K.O. Vesala, Walter Bergroth, Matti Koskinen, Joel Hauta-aho, Matti Koskela, K.A. Lustig, Reino Mäkelä, Walter Marjanen, Ville Nurmi, Alajärven Osuuskauppa ja Juha Rintala.

Etelä-Pohjanmaan Telefooni-Osakeyhtiön vuonna 1923 julkaiseman puhelinluettelon mukaan puhelimen omistajista Alajärvellä oli kauppiaita 31 %, virkamiehiä 22 %, yrittäjiä 17 %, yrityksiä 19 %, maanviljelijöitä 12 % ja muita (kunnalliskoti) 4 %. Jäsenluettelo osoittaa, kenelle puhelin oli erityisen tärkeä 1920-luvulla.

KÄSIVÄLITTEISTEN KESKUSTEN AIKA

Puhelinlinjat 1923–1955

Heinäkuussa 1923 Etelä-Pohjanmaan suojeluskuntapiiri päätti vetää puhelinlinjan Soinista Alajärvelle paremman yhteyden aikaansaamiseksi. Pylväspuut päätettiin pyytää valtion metsästä. Linja yhdistettiin Alajärven puhelinkeskukseen.

Kun tieto tästä uudesta linjasta levisi, haastatteli Vaasa-lehden toimittaja Alajärven nimismies Isak Hilliä tiedustellen, kuinka tämä nopea edistyminen on mahdollista.

– No, täällä on sovittu se iso puhelinriita, joka koski näitä puhelinoloja. Vastakkain oli osuuskauppa ja muut ihmiset. Mutta nyt huomattiin molemmin puolin, että parasta on olla alajärveläisten samanvertaisia Herran edessä ja sopia pois turhat kränät, selitti Isak Hilli.

Alajärven Puhelinosuuskunnan puhelinlinjoille saatiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön toimilupa maaliskuussa 1924. Alajärven puhelinosuuskunta päätti vuonna 1931 ostaa Alajärvi–Soini linjan kunnostaakseen sen kaksijohtoiseksi, mikä oli edellytyksenä toimiluvan saamiseksi valtiolta. Vielä vuonna 1934 linja oli kuitenkin edelleen yksijohtoinen eikä kauppaa ollut tehty.

Vuonna 1930 Alajärven, Evijärven ja Lappajärven–Vimpelin puhelinosuuskunnat olivat edelleen vuosimaksuun perustuvan sopimuksen nojalla yhteydessä valtakunnanverkkoon Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiön välityksellä.

Vuonna 1923 puhelinten määrä oli Alajärvellä 55, Lappajärvellä 30, Lehtimäellä 16, Vimpelissä 15 ja Soinissa 14.

Vuoden 1927 vuosikertomuksen mukaan Alajärven Puhelinosuuskunnan jäsenmäärä oli jo 101 ja puhelinten lukumäärä 108.

Alajärven Puhelinosuuskunnan perustamisen jälkeen Alajärvi – Kurejoki – Karvala linja jäi Alajärven osuuskaupan hallintaan. Kun tämä joutui taloudellisiin vaikeuksiin ja osuuskauppa siirtyi Lapuan osuuskau-palle, Karvalan linja myytiin Alajärven Puhelinosuuskunnalle vuonna 1927. Samana vuonna Karstulan Puhelinosuuskunta esitti puhelinlinjan rakentamista Karstulasta Alajärvelle.

Vuonna 1929 Vimpelin puhelimenomistajat esittivät, että he saisi-vat tuoda linjansa Vimpelin keskusasemalta Alajärven tai Kurejoen kes-kukseen. Alajärven Puhelinosuuskunta hyväksyi anomuksen ehdolla, että Vimpelin puhelinyhtymä rakentaa ja pitää kunnossa linjan Vim-pelin keskusasemalta Alajärven kirkonkylän keskukseen ja ostaa yhden osuuden Alajärven Puhelinosuuskunnalta. Lisäksi jokaisen puhelimen

Alajärven ensimmäinen puhelinkoppi sijoitettiin 1930-luvulla Säästöpan-kin päättyyn, kuva: Pekka Viitaniemen kokoelmat.

ETELÄ-POHJANMAAN PUHELINLUETTELO v:ta 1930 ALAJÄRVEN TILAAJAT

- 42 -

Alajärvi.

Alajärven keskus.

- 7 Aalto, J. H., maastamittausinsin.
- 59 Aalto, Väinö, maastamittausinsin.
- 55 Alajärven Kunnallistoimisto.
- 54 " Sairaala.
- 69 " Säästöpankki.
- 29 Asplund, F. A., apteekkari.
- 72 Asplund, F. A., huvila.
- 15 Bergroth, Väster, shenestistöhoitaja.
- 52 E. F. Hirvialonen Maastamittausinsin.
- 3 Godesheim, Th. E., henkivarti.
- 20 Haara, K. E., kunnantarkkari.
- 26 Hanta-aho, Joel, metsätöyryhoit.
- 11 Hilli, Isak, poliisikonstaapeli.
- 40 Hirsimäki, Kalle, mylynoimistaja.
- 28 Hoiska, Juhon, maanvilj., maistalo Hoiskossa.
- 6 Hoiska, Eemil, talolaisenpoika, 2 soittoa.
- 5 Hoiskos Saha ja Myly Oy.
- 61 Holmström, Karl, poliisikonst.
- 20 Hänninen, Viljami, nahkuriliikkeenomistaja.
- 31 Joensuu, J. A., kauppias.
- 9 Joensuu, Alex, nahkuriliikkeenomistaja.
- 90 Joensuu, Tolvo, autotila.
- 58 Kaartunen, Aaro, isäntämies, 3 soittoa.
- 44 Keltikangas, J. H., liikemies.
- 36 Keltikangas, August, maanvilj.
- 63 Kekki-Levijoki, Oskari, kauppias.
- 5 Kotiaho, Kalle, nahkuriliikkeenomistaja, 2 soittoa.
- 29 Kotkanmies, Matti, kansakopetaja.
- 40 Koskinen, Matti, maanvilj., 2 s.
- 14 Lapuan Osuusk. Alajärvi kirjokustant. myymälä.
- 48 Lapuan Osuusk. Hoiskos myymälä.
- 43 Luukkonen, Maija, kahvila ja leipomolait.
- 66 Lähdenmäki, J. J., maanvilj.
- 78 Leivo, Nino, autotila.
- 8 Levijoki, Alex, maanvilj., 2 s.
- 6 Levijoki, Eeli, kauppias, 1 s.
- 18 Levijoki, Oskari, maanvilj., 1 s.
- 12 Luoma-aho, Antti, kauppias, 1 s.
- 21 Luoma-aho, Matti, poliisikonst.
- 53 Matintupa, Matti, maanvilj. ja nahkuriliikkeenomist.
- 32 Murto, Kustaa, sahanomistaja.
- 10 Mäkelä, Reino, kunnallih. esimies ja maanvilj.
- 57 Mäkinen, Eemil, maanmittajup.
- 50 Neimmarikka, Jaakko, maanvilj., 1 soittoa.
- 73 Niemelä-Pyrttari, Urho, maanvilj.
- 71 Niemismiehen konttori.
- 42 Ojaljärvi, Adiel, kauppias.
- 12 Ojaljärvi, Eeli, maanvilj., 2 soittoa.
- 18 Pankila, A. K., maanvilj.
- 91 Pelokangas, Oskari, kauppias.
- 75 Pelokangas, Nikolai, räätäli.
- 47 Pokela, Viljami, maanvilj.
- 68 Pyhälä, Hemming, vesihoitaja.
- 19 Raunio, F. A., kirkkoherra.
- 46 Rantala, Akseli, rakennusmest.
- 19 Rantala, F., kahvilienomistaja.
- 51 Riihikalo, Valde, autotila.
- 14 Rinttilä, Kalle, maanvilj., majatalo kirkolla.
- 17 Saari, Erkki, maanvilj.
- 67 Salo, Adiel, autotila.
- 2 Salo, Matti, liikemies, teurastaja.
- 81 Saukko, V. H., liikemies.
- 1 Somervall, K. L., kanttori-kokuri.
- 16 Suojeluskuntatalo.
- 82 Suomen Matt. Osake-Pankki.

- 25 Takala, Antti, metsähoitaja.
- 6 Takala, Kalle, leipomolomistaja, 1 soittoa.
- 41 Viitanen, Serala, maanvilj.
- 56 Vilasalmi, Filles, suutari.
- 62 Vilas, Kalle, mekänkko.
- 58 Ylitie, Juhon, maanvilj., 2 soittoa.

Koskenvarren keskus.

- 2 Koskela, Matti, maanvilj.
- 8 Lustig, K. A., suutarimestari.
- 10 Merttinen, Edr., liikemies.
- 7 Mäkelä, K. V., maanvilj.
- 9 Salkkila, Fabian, mylynoimistaja.
- 6 Sillanpää, Jaakko, liikemies.
- 3 Sillanpää, Nestori, liikemies.
- 1 Vesala, K. O., mylynoimistaja.
- 4 Väisämä, Edr., maanvilj.

Kurejoen keskus.

- 33 Alajärven Kunnalliskoti.
- 19 Ahola, Esa, maanvilj.
- 37 Anttila, Matti, liikemies, maanvilj.
- 8 Berggren, Kalle, kauppias.
- 27 Hautanen, Matti, maanvilj.
- 45 Isomies, Antti, räätäli.
- 45 Isomies, Jaakko, maanvilj.
- 9 Juntti, Kalle, maanvilj.
- 20 Juntti, August, maanvilj.
- 26 Juntti, Oskari, maanvilj.
- 50 Juntti, Tolvo, kauppias.
- 4 Kurejoen Saha Oy.
- 13 Kurejoen Osuuskassajeri.
- 22 Kivipelti, Eeli, liikemies.
- 42 Korpela, Matti, maanvilj.
- 43 Kotalampi, Aug., maanvilj.
- 46 Kallala, J., kansakopet.
- 5 Lapuan Osuusk. Kurejoen wyy-mälä.
- 14 Latvala, Jaakko, maanvilj.
- 36 Latvala, Juhon, maanvilj.
- 18 Liljala, Oskari, maanvilj.
- 31 Liljestrang, Urho, maanvilj.
- 2 Mikkolanka, Heikki, kauppias.
- 3 Mäenpää, Sulo, maanvilj.
- 19 Mäenpää, Jaakko, maanvilj.
- 24 Myllykangas, Franssi, maanvilj., perilliset.
- 15 Mäenmäki, Vilho, maanvilj.
- 39 Mäenmäki, Juhon, maanvilj.
- 16 Mäenmäki, August, vesihoitaja.
- 16 Marjainen, Väster, nahkur.
- 49 Myllymäki, Martti, liikemies.
- 12 Nurminen, M. A., kauppias.
- 35 Pökelä, A. K., liikemies.
- 41 Peltoniemi, Eeli, maanvilj.
- 23 Pussala, Eeli, autotila.
- 11 Rintala, Juhon, maanvilj.
- 36 Rintala, Vilho, maanvilj.
- 67 Rintala, Juhon, maanvilj.
- 1 Sorvari, Eemil, sahanhoitaja.
- 6 Salonen, Kalle, maanvilj., perilliset.
- 7 Sillanpää, Eeli, maanvilj., perilliset.
- 28 Sikkilä, Matti, maanvilj.
- 38 Seppälä-Lentti, Juhon, maanvilj.
- 29 Sinala, Kusti, suutari.
- 44 Tuomela, Jaakko, maanvilj.
- 34 Viik-Juntti, Kalle, maanvilj.

Mänkijärven keskus.

- 2 Kaakkauppi, Helmi, maanvilj.
- 3 Kangasala, Matti, maanvilj.
- 1 Lemmi, Elzari, maanvilj.
- 3 Orava, Eelma, kauppias.
- 4 Orava, Matti, maanvilj.
- 6 Rantatupa, Juhon, maanvilj.
- 5 Rantatupa, Juhon, liikemies.
- 10 Sippon, Juhon, liikemies.

Alajärven puhelinluettelo v. 1930.

omistajan oli maksettava vuosittain 100 markkaa ”vuotuisena verona”.

Vuonna 1931 puhelimia oli jo niin paljon, että kirkonkylässä johtoja kaapeloitiin 130 metrin matkalta. Samana vuonna varattiin talousarvioon 11 000 markkaa rappeutuneen Lapuan linjan uusimiseen.

Vuonna 1932 keskustusten väliset johdot päätettiin muuttaa kaksijohdoisiksi. Tämä työ saatiin valmiiksi vuonna 1935.

Vuonna 1934 Alajärvi-Lapua linja muuttui kaksijohtoiseksi. Samana vuonna uusittiin Kurejoki-Menkijärvi sekä Alajärvi-Koskenvarsi linjat. Samana vuonna osuuskunta alensi puhelinmaksuja 25–30 %. Se perusteli päätöstä sillä, että kaikki huomattavimmat uudistukset on tehty.

Osuuskunnan vuoden 1935 syyskokouksessa todettiin iloisena asiana, ettei osuuskunnalla ollut enää velkaa. Samassa kokouksessa Matti Luoma-aho esitti harkittavaksi puhelinverkoston laajentamista Nygårdiin, Koivumäelle, Teerinevalle ja Korteperälle sekä yhteyksien parantamista Vimpeliin ja Kyyjärvelle.

Linjojen kunnossapito oli työlästä ja kallista. Näin erityisesti Lapua-Alajärvi linjan hoitamisen osalta. Lapua–Alajärvi linjan myymisestä neuvoteltiin Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiön kanssa vuodesta 1925 lähtien. Vuonna 1926 neuvoteltiin jopa osuuskunnan liittymisestä Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiön jäseneksi. Puhelinlinjojen hinnaksi ilman Kurejoki–Karvala välistä johtoa Alajärven Puhelinosuuskunta määräsi 65 kappaletta Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiön osakkeita.

Neuvotteluja Lapua–Alajärvi linjan osalta jatkettiin vuodesta 1930 lähtien. Kauppaneuvottelut olivat tyrehtymäisillään, koska Alajärven Puhelinosuuskunta piti tarjottua 25 000 markan hintaa kohtuuttoman alhaisena. Posti- ja lennätinhallitus totesi, että hinta on sen mielestä sopiva. Kun se samalla muistutti, että pienemmät osuuskunnat on yleensä fuusioitu suurempaan, Alajärven Puhelinosuuskunnan hallitus hyväksyi tarjouksen yksimielisesti ja linja myytiin 1.8.1938 Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiölle, joka rakensi samana vuonna myös puhelinlinjan Alajärveltä Vimpeliin.

Häiriöt puhelinlinjoissa olivat tavallisia Alajärven Puhelinosuuskunnan perustamisesta lähtien. Erityisen tiheään ne toistuivat kesällä 1938, jolloin varsinkin ukonilman jälkeen puhelimet saattoivat olla mykkänä päiväkausia.

Alajärvi–Lapua linjan tultua myydyksi odotettiin tilanteen paranevista. Kun häiriöt jatkuivat entiseen tapaan, menetti Järviseu-lehden

Alakylän puhelimen omistajat v:n 1930 puhelinluettelossa

	Numero		Numero
Anttila Matti liikemies, mv.	37	Mäenpää Jaakko mv.	29
Hautanen Matti mv.	27	Mäenpää Sulo mv.	3
Isoniemi Antti räätäli	45	Männikkö Vilho mv.	15
Isoniemi Jaakko mv.	48	Nurminen M.A. kauppias	12
Juuti Toivo kauppias	50	Peltoniemi Eeli mv.	41
Kaltiala J.P. opettaja	46	Rintala Juho mv.	11
Kivipelto Eeli liikemies	22	Rantala Villemv.	30
Korpela Matti mv.	42	Rokala Jalmari mv.	47
Kurejoen Osuusmeijeri	13	Tuomela Jaakko mv.	4
Latvala Juho mv.	36		

Alakylän puhelimet v. 1930, kuva: Erkki Mäkelä.

päätoimittaja Jalmari Sauli rauhallisuutensa. Hän kirjoitti 30.9.1938 leh-
tensä etusivulla: ”Monet kait uneksivat, että kun nyt Etelä-Pohjanmaan
Puhelinosakeyhtiö ottaa huostaansa Alajärvi–Lapua linjan niin valke-
nee ainakin sen vaikutuspiirissä oleville Järviseudun pitäjille paremmat
ajat. Pettymys on paha – ainakin toistaiseksi. Noin peninkulman pät-
kältä ovat tämän linjan uusimistyöt olleet käynnissä ja tällä välin on pu-
helinkurjuus Alajärvellä ja sen ympäristökunnissa paisunut yli ääriensä.”

Uusi omistaja rakensi jo samana vuonna uudelleen linjan Alajärven
kirkonkylästä Kurejoelle. Häiriöitä puhelimen käyttäjille aiheutti syksyllä
1938 Lapua–Alajärvi linjan korjaus yhdeksän kilometrin matkalta. Pyl-
väiden uusimista ja kunnostustöitä jatkettiin seuraavana keväänä. Lin-
jalle asennettiin uuden omistajan toimesta kaksi uutta kaksoisjohtoa.
Vuonna 1939 Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiö rakensi uusia linjoja
myös välille Lapua–Alajärvi–Vimpeli. Siitä lähtien Alajärven puhelin-
keskus välitti myös Vimpelin kaukopuhelut.

Metsähallitus rakensi vuonna 1938 Möksystä puhelinlinjan Perhon
puolelle Poraseen. Vuonna 1939 rakennettiin valtion toimesta noin 13
km pitkä puhelinlinja Karstulan ja Möksyn välille.

Yhden yleensä rautalankaa olevan ja maajohdon varassa toimineiden
puhelin yhteyksien kuuluvuus varsinkin pitkillä ja ikääntyneillä johdoilla
oli usein heikko ja häiriöille altis. Samanaikaisesti meneillään olleet pu-
helut saattoivat kuulua häiritsevästi toisilleen. Niiden tahallinen kuun-
teleminen oli kuitenkin kiellettyä.

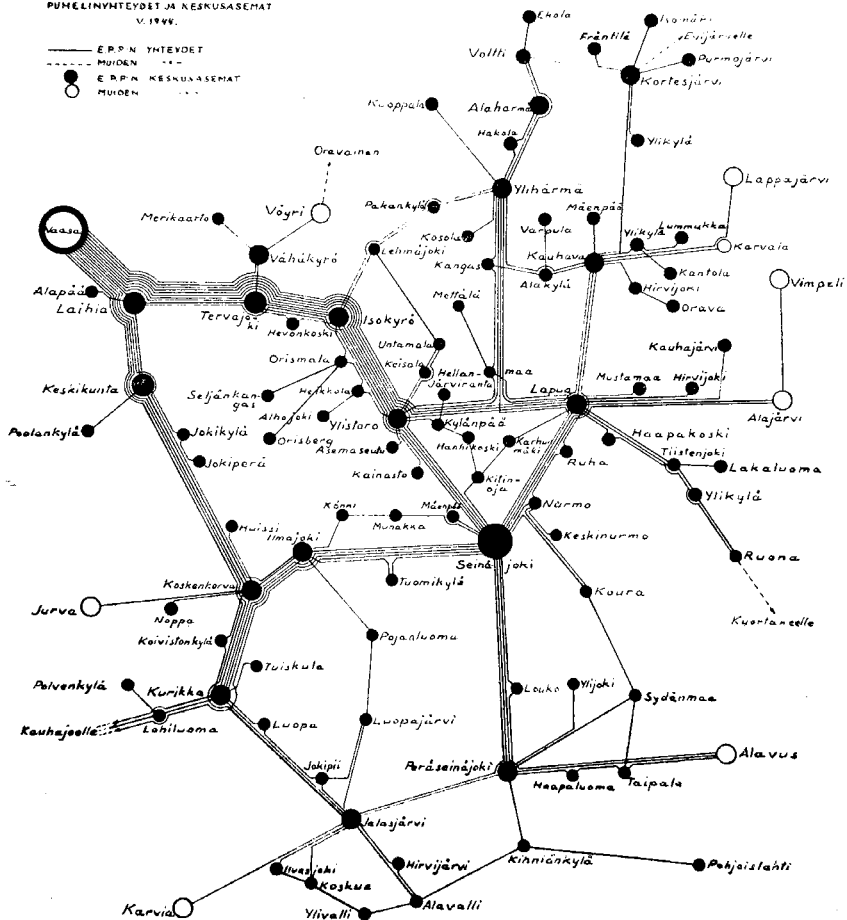
Yksityinen puhelintoiminta oli Suomessa vielä 1930-luvulla kaikilla
mittareilla mitattuna moninkertaisesti laajempaa kuin valtiollinen. Esi-
merkiksi vuonna 1932 valtion puhelinlaitoksilla oli 227 keskusta, mutta
yksityisillä puhelinyhtymillä niitä oli yhteensä 1 998. Vastaavasti valtiolla
oli samana vuonna puhelimia 1 763 kappaletta ja yksityisillä puhelinyh-
tiöillä 133 456 kappaletta.

Sota-aikana pääsivät puhelinlinjat rappeutumaan, koska viiteen vuo-
teen ei saatu materiaalia. Poikki mennyt puhelinlanka saatettiin kor-
vata jopa piikkilangalla. Väli rauhan aikana muutamia linjoja korjattiin.

– Meille on eri pitäjistä huomautettu, että Järviseudulla vallitseva pu-

PUHELINOSAKEYHTIÖN

————— E.P.O.N YNTEYDET
 - - - - - MUIOEN - - -
 ● E.P.O.N KESKUSASEMAT
 ○ MUIOEN - - -

33

helinkurjuus, joka varsinkin nyt syysmyrskyjen aikana on käynyt peräti kiusalliseksi, ei parane mitenkään, elleivät Järviseudun eri puhelinosuuskunnat asetu kiinteämpään yhteistyöhön toistensa kanssa, kirjoitti Järviseutu-lehti 4.11.1942.

Vuonna 1943 Alajärven Puhelinosuuskunnan vuosikokouksessa todettiin, että eräillä linjoilla tullaan toimeenpanemaan pieniä uusintoja ja korjauksia, mutta ajankohdan vuoksi ei voitu ryhtyä mihinkään suurempiin uudistuksiin. Syynä oli ennen kaikkea rahapula. Vuosina 1941 ja 1943 tilinpäätökset olivat tappiollisia.

Sotien jälkeen puhelimen käyttö lisääntyi. Kun Alajärven keskuksesta Lapualle oli puheluita niin paljon, että puhelun vuoroa piti joskus odottaa pitkän aikaa, pyydettiin vuonna 1945 Etelä-Pohjanmaan Puhelin Oy:tä rakentamaan suora linja Lapuan ja Kurejoen keskusasemien välille. Yhteensä 29 puhelimenkäyttäjää kehotti samana vuonna hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin Etelä-Pohjanmaan Puhelin Oy:hyn liittymiseksi. Hallitus torjui esityksen suoralta kädeltä.

Vuonna 1953 päätettiin rakentaa uusi linja Alajärven ja Soinin puhelinkeskusten välille. Alajärvi lupasi rakentaa linjan pitäjien rajalle, jos Soini tekee samoin. Seuraavana vuonna Soinin linja rakennettiin kaksoisjohtoisena.

Vuonna 1955 hyväksyttiin kirkonkylän kaapelointisuunnitelma.

Keskukset

Kirkonkylä

Kirkonkylän keskus päätettiin sijoittaa vuonna 1922 kirkonkylässä H. Metsäpeltoon. Kirkonkylän keskusta hoitanut Metsäpellon pariskunta sanoutui tehtävästään irti vuonna 1943. Samalla pariskunta pyysi keskuksen siirtoa toiseen paikkaan. Keskus päätettiin siirtää Vaito Turpelan huoneistoon ja hoitoon. Jo lokakuussa 1944 Vaito Turpela pyysi vapautusta tehtävästä. Kansanhuollon siirryttyä ns. kirjastotaloon puhelinosuuskunta vuokrasi saman tien viereisestä kunnantoimistosta huo-

Kirkonkylän ensimmäinen puhelinkekus oli Metsäpellon talossa, kuva: Toivo Kivipelto.

neen keskustilaksi. Keskuksenhoitajaksi valittiin pientilallinen Olavi Kyrönlahti. Kun valittu kieltäytyi tehtävästä, työn sai Eliina Mäkinieni. Vuonna 1945 kirkonkylän keskuksen hoitajaksi valittiin Mauno Vainio.

Vuonna 1945 kunta irtisanoi kirkonkylän keskuksenpidon.

Keskusteluja oman talon rakentamisesta kirkonkylään käytiin jo ennen sotia. Osuuskunnan kevätkokouksessa 5.3.1939 hallitukselle annettiin valtuudet ryhtyä suunnittelemaan tontin ostamista omaa taloa varten. Sota-aika sotki kuitenkin suunnitelmat.

Vuonna 1946 osuuskunta antoi Viljami Pokelan ja Lauri Viitaniemen tehtäväksi etsiä sopiva tontti keskusta varten joko kirkonkylästä tai Koskenvarrelta. Näiden esityksestä ostettiin tammikuussa 1946 Matti Pirkkalalta Pajula-niminen tila kirkonkylästä Makasiininkankaalta. Tilalla oleva talo oli huonokuntoinen. Alin hirsikerros ja ikkunat oli uusittava ennen keskuksen siirtämistä sinne. Kirkonkylän keskus sijoitettiin sinne.

Osuuskunnan syyskokous oli vuonna 1954 sitä mieltä, että kirkonkylän lähialueet on kaapeloitava ja kirkonkylään olisi rakennettava oma keskustalo.

Vuoden 1955 kevätkokouksessa väkeä oli tuvan täydeltä ja mainituista kysymyksistä keskusteltiin vilkkaasti. Kun puhelinliikenteen automatisointikin oli tullut ajankohtaiseksi, rahanmenoa pelättiin. Talo päätettiin kuitenkin rakentaa ja kaapelointi suorittaa.

Keskustalo valmistui ennätysvauhdilla. Järviseu-lehti kertoi 12.10.1955 talon olevan valmis. Sen suunnitteli rakennusmestari Heikki Juuti Alajärveltä. Pajula-nimisellä tontilla sijainnut vanha talo purettiin ja tilalle rakennettiin uusi. Talon maalauksesta huolehti Jaakko Sissala.

Lämmön taloon tuotti emo-keskuslämmityssysteemi, jossa keskuslämmityskattila sijoitettiin muurauksen sisälle. Tämän ansiosta lämpö varastoitui pitkäksi aikaa ja se levisi tasaisesti.

Myöhemmin keskustaloa laajennettiin puhelinliikenteen automatisoinnin takia kahteen otteeseen vuosina 1960 ja 1974.

Hoisko

Hoiskon keskus sijoitettiin vuonna 1922 Hanna Hoiskon taloon, josta se kuitenkin siirrettiin kirkonkylän keskuksen yhteyteen 15.2.1923 tehdyllä päätöksellä.

Hoiskon puhelin keskus oli suurimmaksi osaksi Niemitalossa, kuva: Pekka Viitaniemen kokoelmat.

Hoisko oli ilman keskusta 23 vuotta. Vasta 1.7.1946 puhelinosuuskunnan hallitus päätti perustaa keskuksen Hoiskoon. Syynä oli ennen kaikkea se, että kirkonkylän ja Hoiskon välistä puhelinlinjaa oli vaikea pitää kunnossa monen langan takia. Erilaisia mielipiteitä syntyi siitä, kenelle vapautuvat puhelinlangat kuuluvat. Langoista kuusi kuului puhelinosuuskunnalle ja loput yksityisille. Keskus sijoitettiin ensin Eemeli Hoiskon taloon, mutta siirrettiin pian Aleksi Niemitalon taloon. Niemitalossa keskuksen hoitajana toimi Sandra Niemitalo. Hoiskoon suunniteltiin oman keskustalon rakentamistakin 1950-luvulla, mutta hanke jäi toteuttamatta.

Kurejoki

Kurejoen keskukselle vuokrattiin 1922 tilat Albert Höriltä. Kun Kurejoen keskuksen vuokrasopimus sanottiin irti, puhelinosuuskunta osti

Kurejoen keskustalo rakennettiin v. 1936, kuva: Laina Mikkolanahon kokoelmat.

vuonna 1927 kauppias Kalle Berggreniltä Sorvarin maalla sijainneen ”kartanon vuokraoikeuksineen”. Vuonna 1935 Kurejoen keskusta varten ostettiin Urho ja Hanna Sikkilältä tontti, jolle rakennettiin oma keskustalo. Vuonna 1944 Kurejoen keskuksen hoito annettiin Jalmari Sorvarille. Työn hoitivat hänen tyttärensä harjoiteltuaan ensin kuukauden ajan kirjokylän keskuksessa. Vasta vuonna 1951 Kurejoen keskuksenhoitajaksi kirjattiin virallisesti Jalmari Sorvarin tytär Eeva. Seuraavana vuonna Kurejoen keskuksenhoitajiksi valittiin Eemil Harju ja Eeli Sikkilä ja vuonna 1957 Irma Höri ja Julia Sillanpää.

Kurejoen keskustalo myytiin vuonna 1957 ja toiminnot siirrettiin Paavo Lahtisen maalle rakennettuun keskuskoppiin.

Koskenvarsi

Vuonna 1923 perustettiin keskus myös Koskenvarrelle, jossa K.O. Vesala lupasi hoitaa sitä korvauksetta. Vuodesta 1932 Koskenvarren keskusta hoidettiin Harjun talossa pientä korvausta vastaan. Vuonna 1947 Koskenvarren keskuksen hoitajaksi valittiin Vieno Harju.

Koskenvarren puhelinkeskus sijoitettiin Harjun taloon.

Menkijärven keskus oli sijoitettuna mm. Kalle Mäkelän taloon, kuva: Toivo Kivipelto.

Menkijärvi

Vuonna 1927 Menkijärveltä ilmoitettiin, että siellä olisi moni halukas ottamaan puhelimen, jos kylään saataisiin oma keskus. Puhelinosuuskunnan hallitus päätti sijoittaa osuuskunnan vapaana olevan 25 reiän keskuspöydän Kustaa Pellon (myöhemmin Peltonen) taloon. Talon isäntä lupasi hoitaa keskusta viiden vuoden ajan ilman palkkaa. Talonväki sai maksutta soittaa omia puhelujaan. Kun kauppias Efrain Orava oli rakentanut jo aikaisemmin puhelinlinjan Menkijärvelle, lupasi hän luovuttaa sen puhelinosuuskunnalle, mistä hänelle annettiin korvaukseksi vapautus vuosi- ja puhelinmaksuista ja oikeus kantaa muilta Menkijärven keskuksen liittyviltä puhelinmaksut vuoden 1927 loppuun saakka. Näillä ehdoilla puhelinlinja pylväineen ja lankoineen siirtyi puhelinosuuskunnan omaisuudeksi.

Peltosesta keskus siirrettiin myöhemmin Juho Rantatuvan ja sieltä Kalle Mäkelän taloon ja viimeksi Aukusti ja Lyydia Seppälän taloon (1946–1961). Menkijärven keskus oli näissä taloissa keskimäärin seitsemän vuotta kussakin.

Möksy

Möksyyn perustettiin keskus vuonna 1938. Se sijoitettiin ensin Matti Lassilan taloon ja sen jälkeen Aaro Hongiston taloon, jossa keskuksenhoitajana toimi Inkeri Hongisto.

Möksyn keskus oli pisimpään Aaro Hongiston talossa, kuva: Taito Heikkilä.

Levijoki

Levijoen keskuspiiri muodostettiin 1950-luvun lopulla puhelinten automatisointia odotellessa. Kun Levijoen automaattikeskuksen perustaminen viivästyi, sijoitettiin käsivälitteinen keskus Kalle Peltomäen taloon, jossa keskuksenhoitajana toimi Aune Peltomäki. Ennen automatisointia Levijoen käsivälitteinen keskus oli toiminnassa vain viisi vuotta.

Levijoien keskus oli Kalle Peltomäen talossa, kuva: Toivo Kivipelto.

Keskuksen arkipäivää

Alajärven Puhelin Oy:n kokouksessa 5.10.1922 hyväksyttiin keskusten hoitajien ohjesääntö. Siinä annettiin seuraavat ohjeet.

1. Soittoihin vastaavat keskuksen hoitajat nimityksillä Alajärvi–Kurejoki–Hoisko
2. Kaikki kaukopuhelut yhtiön verkoilta huoltaa Alajärven keskus vastaamalla ”ilmoitan”.
3. Yhdistää paikalliset puhelut ja soittaa vastaamalla ”soitan”.
4. Ylösotettuihin numeroihin pyytämiseen vastataan ”ylösotettu”.
5. Kuuntelemisen ehkäisemiseksi on heti puhelun loputtua tai lop-pusoiton jälkeen eristettävä puhujat kuitenkin kysymällä ensin ”puhutaanko”.
6. Keskuksessa on ehdottomasti kielletty sivullisten oleskelu ja puhuminen keskuksesta.
7. Keskusten hoitajat eivät myöskään saa keskuksesta päin välittää kenenkään asioita.

8. Puhelujen kuunteleminen keskusten hoitajilta y.m. on ankarasti kielletty.
9. Jos kaukopuhelu tulee, on paikallinen puhelu heti katkaistava sanomalla ”puhelu katkaistu”.
10. Keskusasemat ovat auki joka arkipäivä aamulla klo 7:stä illalla kello 9:ään. Sunnuntaina ja juhlapäivän jälkeisinä pyhinä tai juhlapäivinä ovat keskusasemat auki aamulla kello 7 – ½ 10 ja päivällä kello 2 – kello 9 illalla. Juhlapäivinä ovat keskusasemat suljettu.
11. Puhelut ulkolinjoille y.m. annetaan keskukselta siinä järjestyksessä kuin ne on tilattu.
12. Keskuksen hoitajan tulee sitä paitsi seurata Etelä-Pohjanmaan Telefooni Oy:n sääntöjä.

Keskuksen hoitajalta vaadittiin vaitiololupaus. Valtioneuvosto teki asiasta näin kuuluvan päätöksen vuonna 1919: ”Otettaessa henkilökuntaa puhelinkeskusasemalle tulee toimiluvanomistajan vaatia palvelukseen otetulta kunniasanalla annettu kirjallinen sitoumus siitä, että he ainoastaan mikäli on välttämätöntä sen seikan toteamiseksi, vieläkö puhelu jatkuu, kuuntelevat keskusaseman kautta välitettyjä puheluja, ja etteivät he kenellekään sivulliselle ilmaise, mitä he virassaan keskusasemalla puheleista tulevat tietämään.”

Ohjeista huolimatta ainakin kahden keskuksen hoitajia Alajärvellä syytettiin vaitiololupauksen rikkomisesta. Kaksi keskuksenhoitajaa erotettiin muista syistä.

Varsinkin sota-aikana valitettiin, etteivät erään keskuksen hoitajat vastanneet soittoihin muina kuin keskuksen aukioloaikoina. Hallitus ilmoitti, että puheluihin on vastattava kaikkina vuorokauden aikoina ja tästä maksetaan pientä lisäkorvausta.

Keskuksenhoitaja joutui vastaamaan mitä erilaisimpiin kysymyksiin. Jos joku asia oli epäselvä, soitettiin keskuksen ja kysyttiin neuvoja. Soittoja tuli yöstä päivää. Vain kirkonmenojen aikana sai olla rauhassa.

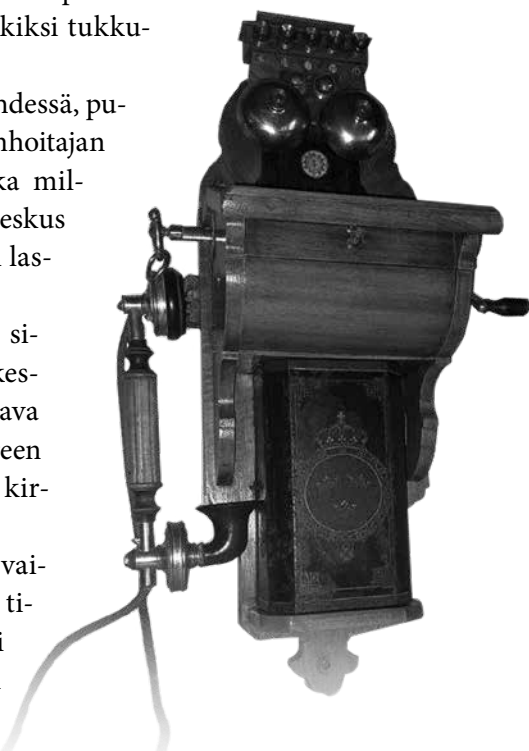
Kun puhelinlinjoja ei ollut tarpeeksi, puhelun välittäminen eteni hitaasti. Tämän takia moni kauppias pyysi jo edellispäivänä kylällä kes-

kuksenhoitajan nähdessään puhelun seuraavaksi aamuksi esimerkiksi tukku-kauppiaalle.

Kun langat olivat usein yhdessä, puhelut sekoittuivat. Keskuksenhoitajan oli tunnettava äänestä, kuka milloinkin oli puhumassa. Keskus merkitsi puheluajat muistiin laskutusta varten.

Lomia ei ollut. Pätevää sijasta ei löytynyt, sillä keskuksenhoitajan oli opeteltava puhelinnumerot ulkoa. Kiireen takia ei ollut aikaa katsoa kirjasta.

Puhelun välittämistä vaikeutti mm. se, että puhelun tilaaja ei aina tiennyt, mikä oli vastaanottajan numero. Kun tavallisesti pyydettiin esimerkiksi Eelintuvalle, keskuksenhoitajan oli tiedettävä, missä oli Eelintupa ja mikä numero sinne johti.

Kurejoen Uusipaikan vanha puhelin, kuva: Seija Lehtinen.

Soittaminen

Jos ennen puhelinten automatisointia halusi soittaa jonnekin, oli puhelu tilattava keskukselta. Puhelimen kammesta veivaten avautui keskuksessa soittajan numeroläppä. Keskuksen hoitaja vastasi soittoon ”keskus” tai sanoi keskuksen nimen. Tämän jälkeen tilaaja ilmoitti, minne haluaa soittaa. Vaikka puhelinnumerot olivat käytössä 1930-luvun alusta lähtien, yleensä puhelu tilattiin nimellä. Oman keskuksen alueella puhelu yhdistettiin yleensä heti, jolloin keskuksen hoitaja sanoi ”soitan” tai ”yhdistän”.

Puhelun päättymisen merkiksi pyöräytettiin kammesta lyhyt loppusoiitto.

Oman keskuksen ulkopuolelle soitetuista puheluista käytettiin nimitystä ulkolinjapuhelu. Tällaista monen keskuksen kautta välitettävää puhelua saatettiin joutua odottamaan useita tunteja. Jos asia oli kiireellinen ja tilaaja oli valmis maksamaan puhelusta kaksinkertaisen maksun, oli mahdollista tilata pikapuhelu, korkeampihintainen kiireellinen puhelu tai jopa salamapuhelu. Hätäpuhelu katkaisi kaikki muut puhelut. Sitä sai käyttää vain soittaessa esimerkiksi tulipalosta tai suuresta onnettomuudesta.

Puhelinkeskus oli auki päivisin yleensä kello 7–22. Sunnuntaisin keskus oli suljettuna kirkonmenojen ja juhlapyhien aikana. Jos tällaisina aikoina halusi soittaa, puhelusta perittiin lisämaksu.

Puhelimen hankkijat joutuivat alkuaikoina itse kustantamaan linjan rakentamisen keskuksesta kotiin. Kustannuksia voitiin säästää yhdistämällä samaan johtoon kaksi puhelinta. Puhelinluetteloon merkittiin tällöin toisen kohdalle numeron jälkeen ”kaksi soittoa”. Yhteisen puhelinyhteyden omistavista luetteloon ensimmäiseksi merkitty vastasi yhteen soittoon ja toinen vastasi kahteen merkkisoittoon.

Puhelimen käyttömaksut ryhmiteltiin 14.11.1923 tehdyllä päätöksellä seitsemään luokkaan käytön perusteella. Maksun suuruus riippui laske- tuista puheluista. Vuodesta 1924 ensimmäisen luokan tilaajilta perittiin 150 ja seitsemännen luokan tilaajilta 700 markkaa. Vuonna 1931 maksuihin tuli 15 luokkaa. Ensimmäisessä luokassa maksu oli 150 markkaa ja kalleimmassa luokassa 1 500 markkaa. Nämä perusteet olivat voimassa keskusten automatisoimiseen saakka.

Alkuvuosina osuuskunnan puhelinmaksut eivät riittäneet lainojen ja korkojen hoitamiseen. Tämän takia jäsenten oli taattava osuuskunnan lainoja.

Ensimmäinen puhelinkoppi oli Alajärven kirkonkylässä jo 1930-luvulla. Vuonna 1945 säästöpankin kupeessa ollut yleisöpuhelin päätettiin kunnostaa. Siitä oli mahdollista soittaa kahden markan maksulla.

AUTOMATISOINTI

Koskenvarsi edelläkävijä

Keskusten automatisointi aloitettiin Suomessa jo 1920-luvulla. Ensimmäinen automaattikeskus tuli Helsinkiin vuonna 1922. Seuraavina vuosikymmeninä paikallispuhelut automatisoitiin vähitellen kaikilla paikkakunnilla. Yksityisistä puhelinlaitoksista 90 % oli automatisoitu 1960-luvun alkupuolella. Kehitystä edisti transistorin keksiminen. Kotona automatisointi näkyi ensimmäisenä uudentyypin valintalevyllisen puhelimen käyttöönottona. Etelä-Pohjanmaan ensimmäinen

Koskenvarren automaattikeskus.

automaattinen puhelinkeskus perustettiin Kurikan Tuiskulaan jo vuonna 1940. Vuonna 1953 oli Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiön verkossa käytössä esimerkiksi Seinäjoen keskuksessa 1200 numeroa. Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiön automatisoimissuunnitelma tehtiin vuonna 1958.

Alajärvi ei kuulunut Etelä-Pohjanmaan Puhelinosakeyhtiöön. Kuitenkin lähialueella tapahtunut puhelintekniikan kehitys yllytti toimintaan myös Alajärven Puhelinosuuskunnan toimialueella.

Alajärven Puhelinosuuskunnan kokous pidettiin 25.1.1954 Yrjö Pienimäen talossa Koskenvarrella. Alajärven Puhelinosuuskunnan hallituksen lisäksi kokouksessa oli mukana 17 Koskenvarren kyläkeskuksen puhelimen omistajaa. Tässä kokouksessa keskusteltiin erityisen vilkkaasti puhelinliikenteen automatisoinnista. Moni epäili automatiikan toimivuutta ja kalleutta. Kun halukkaita keskuksenhoitajiakaan ei tahtonut löytyä, lisäkustannuksista huolimatta enemmistö puhelimenomistajista Koskenvarrella oli valmis rohkeasti ottamaan vastaan uuden tekniikan. Koskenvarsi sopi hyvin kokeilualueeksi senkin takia, että kylässä oli Alajärven tihein puhelinverkosto.

Puhelimen omistajien oli maksettava 10 000 markkaa linjakustannuksista. Pisimmille linjoille puhelinosuuskunta lupasi avustuksia. Sittemmin uusittu verkosto jäi Alajärven Puhelinosuuskunnan hoidettavaksi ja kunnossa pidettäväksi. Puhelinosuuskunta kustansi automaattikeskuksen, keskushuoneen ja kaksoisjohdon kirkonkylään. Osuuskunnan yleinen kokous päätti kevätkokouksessaan 31.3.1954 valtuuttaa osuuskunnan hallituksen ottamaan miljoonan markan lainan automaattikeskuksen toteuttamiseksi. Verkosto kunnostettiin Olavi Sorvarin ja hänen apunaan olleen Aapeli Turpelan toimesta. Keskus tilattiin 43-numeroisena. Automaattinen puhelinkeskus valmistui lopullisesti keväällä 1955.

Valuutan saaminen keskuksen maksamiseksi tuotti vaikeuksia. Vastarunsaan vuoden kuluttua Suomen Pankki suostui antamaan rahaa.

Allekirjoituksen keskuksen hankkimiseksi suoritti 23 tilaajaa. Mutta moni empi pitkään. Agronomi Voitto Franssilankin mielestä automatisointi oli turhaa.

– Automatisointi on turhaa. Minun rikkaassa Kosken syntymäpitäjässäni ei tällainen olisi tullut kysymykseenkään, sillä kyllä akkoja sentraalisantroiksi riittää, perusteli Voitto Franssila kantaansa.

Lopulta hänkin suostui kuitenkin ja allekirjoitti maksusitoumuksen.

Liittyjiä tuli Koskenvarrelta 18 ja Saukonkylästä viisi. Muutama puhelimenomistaja jäi alkuvaiheessa pois.

Kun keskus otettiin käyttöön, numerot riittivät juuri ja juuri. Kun halukkaita uusia puhelintilaajia ilmestyi runsaasti, keskusta jouduttiin laajentamaan.

Alajärven Puhelinosuuskunnan pitkäaikainen toimitusjohtaja Olavi Sorvari oli sitä mieltä, että Koskenvarren isäntien edistysellinen toiminta saattoi edistää sitä, ettei Alajärven puhelinlaitosta fuusioitu ja osuuskunta on pysynyt itsenäisenä.

Automatisointi viidessä vuodessa

Koskenvarren keskuksen automatisoinnin jälkeen pidettiin muutaman vuoden hengähdystauko. Asiasta kuitenkin keskusteltiin. Puhelinosuuskunnan kevätkokouksessa 1955 todettiin, että päätökset kirkonkylän johtojen kaapeloinnista ja oman talon rakentamisesta ovat edelleen voimassa. Mielipiteet kiireellisyysjärjestyksestä menivät ristiin. Osuuskunnan syyskokoukseen vuonna 1955 saapui paikalle tavallista enemmän osuuskunnan jäseniä. Puhelinoloista ja etenkin automatisoinnista keskusteltiin niin vilkkaasti, että kokous kesti iltamyöhään.

Uudistusintoa jarrutti vuonna 1957 alkanut rahatalouden kiristyminen. Kun Kurejoella oli meneillään keskuspiirin kaapelointi, erosi osa puhelimenkäyttäjistä korotetun osuusmaksun takia puhelinosuuskunnasta. Kaapelointi oli kallista, mutta se paransi kuuluvuutta ja esti puhelujen läpimenon toiseen meneillään olleeseen puheluun. Kun muutettujen sääntöjen ansiosta uudelle liittyjälle luvattiin vetää johdot seinään saakka, uudelleen liittyneiden määrä kasvoi pian ennalleen.

Kurejoen keskuspiirin kaapelointi saatiin valmiiksi vuonna 1957 ja keskus siirrettiin vuoden 1958 alussa Paavo Lahtiselta ostetulle maalle

Kurejoen automaattikeskus.

rakennettuun puhelinkoppiin ja vanha keskustalo myytiin Kaarlo Ketoselle.

Hoiskon keskuspiirin tilaajien vaatimuksesta pidettiin tammikuussa 1956 Lauri Viitaniemen talossa Alajärven Puhelinosuuskunnan ja Hoiskon keskuspiirin tilaajien kesken neuvottelu puhelinolojen kehittämiseksi. Neuvotteluissa olivat mukana osuuskunnan hallitus ja 19 Hoiskon keskuspiirin tilaajaa.

Olavi Sorvari totesi alustuksessaan, että Hoiskon keskuspiirissä on tehtävä huomattavia uudistuksia ja ehdotti keskuksen automatisointia. Vilkkaan keskustelun yhteydessä vaadittiin puhelinlaitoksen luovuttamista valtiollekin. Yksimieliseksi päätökseksi tuli kuitenkin Hoiskon keskuksen automatisoiminen.

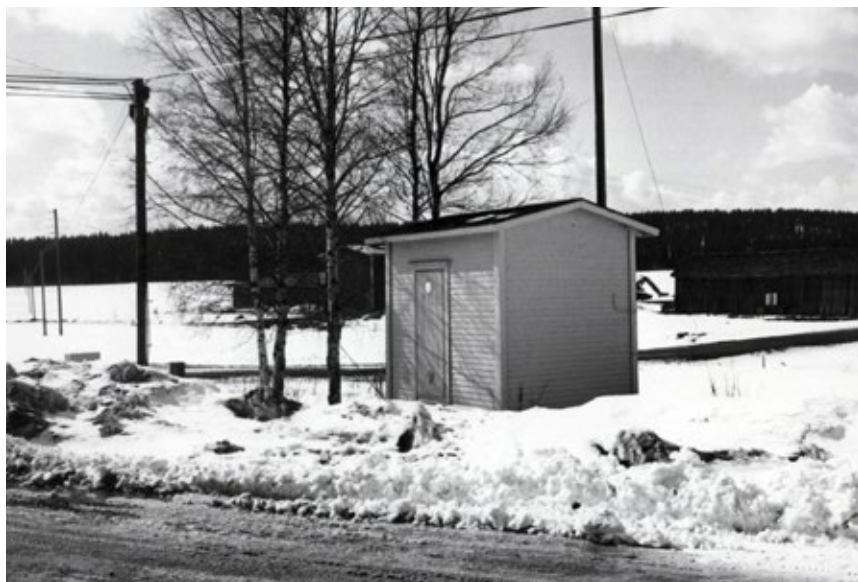
Automatisointiin ryhdyttiin päättäväisesti. Viisi vuotta myöhemmin oli Alajärven Puhelinosuuskunnan keskuskeskukset automatisoitu.

Puhelinosuuskunta tilasi vuonna 1958 automaattikeskukset Paalijärvelle, Hoiskoon ja Levijoelle. Toimitusjärjestyksen mukaan ensimmäisenä vuorossa oli Levijoki.

Levijoen keskuksen johtoverkon kunnostaminen automatisointia edellyttävään kuntoon alkoi syksyllä 1958 niin, että automaattikeskus voitaisiin heti sen tultua asentaa käyttökuntoon. Keskusalue kaapeloitiin ja keskukselle rakennettiin keskuskoppi Levijoen teiden risteykseen. Automaattikeskus otettiin käyttöön vuoden 1959 maaliskuulla.

Vuosi 1959 oli yleensä talouselämän nousukautta. Tämä vaikutti myös puhelinliikenteen vilkastumiseen. Uusia tilaajia liittyi Alajärven Puhelinosuuskunnan verkostoon vuoden aikana enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Bruttolisäys oli 24. Osuuskunnalla oli vuoden 1959 päättyessä 414 tilaajaa, joista kirkonkylän keskuksen alueella 143, Kurejoella 92, Koskenvarrella 44, Hoiskossa 37, Paalijärvellä 31, Menkijärvellä 28, Mökysssä 26 ja Levijoella 13.

Huhtikuussa 1959 pidetty Alajärven Puhelinosuuskunnan vuosikokous velvoitti hallituksen automatisoimaan koko pitäjän puhelinverkon nopeassa tahdissa. Hankkeen eteenpäin viemistä varten osuuskunnan hallitus pyysi Alajärven kunnan takausta, johon kunnanvaltuusto antoi suostumuksensa kesäkuussa 1959.

Paalijärven automaattikeskus.

Vuonna 1959 perustettiin uusi keskuspiiri Paalijärvelle. Keskusalueeseen kuuluivat Paalijärven, Luoma-ahon, Teerinevan ja Ojajärven kylät. Keskuskopin paikka vuokrattiin Oskari Joensuulta, jonka pihapiiriin rakennettiin automaattikeskusta varten keskuskoppi. Alajärven kirkonkylästä vedettiin 12 kilometriä pitkä yhdysjohto Paalijärvelle. Teerinevan ja Luoma-ahon kyliin vedettiin kaapelit. Myös Paalijärven kylä kaapeloitiin. Kaapelia näihin käytettiin yhteensä 8,6 km. Pylväitä käytettiin noin 360. Paalijärven automaattikeskus asennettiin käyttövalmiiksi lokakuussa 1959. Kokonaiskustannus oli noin 2,9 miljoonaa markkaa.

Kauppaneuvottelut automaattikeskusten hankkimiseksi alkoivat 1959. Asiantuntija-apua neuvotteluissa antoi Puhelinlaitosten Liitto. Keskuslaitteiden toimittajaksi tuli länsisaksalainen Mix & Genes. Toimitusajaksi sovittiin kolme vuotta. Tilausvahvistus annettiin Alajärven, Kurejoen, Hoiskon ja Menkijärven keskuksista.

Vuonna 1959 rakennettiin Hoiskon keskuspiiriin tulevaa automaattikeskusta varten keskuskoppi Kyyjärvi–Vimpeli tieristeykseen Alajärven Kauppakunnan hallinnassa olleelle tontille. Automaattikeskus valmistui vuonna 1960.

Vuonna 1960 automatisointi jatkui ja tahti oli kova. Uusikylään perustettiin uusi keskuspiiri, joka käsitti Uusikylän ja Piilikankaan alueen. Sen keskusalue kaapeloitiin. Keskuskoppi automaattikeskusta varten rakennettiin Edvin Niskakankaalta vuokratulle maalle. Keskus aloitti toimintansa vuoden 1960 lopulla. Vuonna 1961 rakennettiin Koivumäen ja Karstaperän alueelle tilaajaverkosto, joka yhdistettiin Uusikylän keskuksen.

Vuonna 1961 valmistuivat Alajärven ja Menkijärven automaattikeskukset. Menkijärven keskusalue oli kaapeloitu jo edellisvuonna automaattikeskusta varten. Silloin rakennettiin myös keskuskoppi Lyydia Seppälältä vuokratulle maalle Hautamäen tienristeykseen. Menkijärven keskuksen oli mahdollista kytkeä 40 puhelinta. Keskuksen valmistumishetkellä Menkijärvellä oli 34 puhelinta.

– Menkijärven keskusta on hoidettu pienellä palkalla tai ilman palkkaa pitkät ajat, joten puhelinolot on voitu kehittää niin pitkälle, että suun-

Komeaa pylväsrivistöä Hoiskossa 1970-luvulla, kuva: Pekka Viitaniemen koelmat.

nilleen joka kolmas talo omistaa puhelimen. Tätä on pidettävä suurena saavutuksena maaseutuoloissa. Paitsi että keskusta on hoidettu halvalla, on kylässä ollut muutenkin osuustoiminnallista mieltä pystyttämään ja pitämään kunnossa osuuskuntaa. Olkoot menkijärveläisten saavutukset kannustamassa muitakin kyliä osuustoimintaan, kiitteli yliasentaja Olavi Sorvari Järviseu-lehden haastattelussa 17.5.1961.

Vuonna 1962 valmistui jo edellisvuonna aloitettu Kurejoen automaattikeskus. Varsin merkittävä muutos Alajärven puhelinoloissa tapahtui keväällä 1962, kun kirkonkylään saatiin uusi automaattikeskus. Se sijoitettiin keskustalon yhteyteen vuonna 1960 tiilestä rakennettuun 6x8 metrin kokoiseen lisäsiipeen, jonka Heikki Juuti oli suunnitellut.

Tähän saakka kylien välinen yhteys ja myös yhteys kirkonkylään oli tapahtunut soittamalla ensin kirkonkylän pääkeskukseen, josta puhelu tilattiin. Sama menettely koski myös Alajärven ulkopuolelle menneitä puheluja. Täysautomaattiliikenne otettiin käyttöön 19.3.1962, kun Paalijär-

Kirkonkylän keskustaltoa laajennettiin kahteen otteeseen automatisoinnin takia.

ven, Hoiskon, Koskenvarren, Kurejoen ja Menkijärven keskukset liitettiin Alajärven keskukseen suoritettujen sovitustöiden jälkeen. Uusikylä–Levijoki ja Möksy jäivät automaattiliikenteestä vielä ulkopuolelle, koska Uusikylässä toimi tilapäisautomaatti, Levijoen keskus oli eri merkkiä ja Möksyn keskusalue oli kokonaan rakentamatta. Levijoen keskus otettiin automaattiliikenteeseen lokakuussa, Uusikylän keskus marraskuussa ja Möksyn keskus joulukuussa. Toimialue tuli kokonaan automatisoiduksi vuoden 1962 loppuun mennessä.

Nyt vaihdettiin kirkonkylän piiriin kuuluneet puhelinjohdot valmistuneeseen automaattikeskukseen. Tämän jälkeen kuuluivat samaan automaattikeskukseen kirkonkylän lisäksi myös Koskenvarren, Kurejoen, Menkijärven, Hoiskon ja Paalijärven keskukset. Kaikkiin näihin kyliin voitiin nyt valita omasta puhelimesta puhelut automaattikeskuksen välittämänä. Myöhemmin samana vuonna yhdistettiin samaan piiriin myös Levijoen, Uusikylän ja Möksyn keskuspiirit.

Vuonna 1974 laajennettiin kirkonkylässä sijaitsevaa toimitaloa Tauno Leppämäen piirustusten mukaan. Tiloja rakennettiin Risto Vatasen toi-

mesta noin 400 neliömetriä. Rakennusosaan tulivat tilat ristikytkentätelinettä ja verkkoryhmäkeskusta varten.

Samaan aikaan keskuslaitteistoja uusittiin niin, että Lappajärven ja Vimpelin tilaajavalintainen kaukoliikenne voi verkkoryhmäkeskuksen puolesta alkaa. Vuonna 1975 Posti- ja lennätinlaitoksen omistamat Lappajärven ja Vimpelin solmualueet voitiin kytkeä automaattiseen liikenteeseen. Näin saatiin koko Alajärven verkkoryhmä automatisoiduksi.

Automatisoinnin vaikutuksia

Automatisoinnin seurauksena puhelinkoneet oli vaihdettava numerolevyllisiin. Kun tähän saakka puhelu naapurikyläänkin oli jouduttu tilaamaan lähimmästä keskuksesta, nyt numerolevyä vääntämällä sai yhteyden halumaansa numeroon. Myöhemmin Seinäjoen kaukoautomaattikeskuksen valmistuttua tuli mahdolliseksi saada suora yhteys Seinäjoelle ja muihin tärkeimpiin keskuspaikkoihin Suomessa.

Automatisointi merkitsi siirtymistä nimistä numeroihin. Tämän takia Alajärven Säästöpankki julkaisi uuden puhelinluettelon, josta löytyivät

Automatisoinnin takia puhelimet oli vaihdettava.

automaattijärjestelmän mukaiset numerot. Luetteloita jaettiin ilmaiseksi.

Automatisoinnin edetessä uusien tilaajien määrä kohosi vuosi vuodelta. Kun vuonna 1958 tuli vain neljä uutta puhelimenkäyttäjää, oli määrä viisi vuotta myöhemmin 41.

Automatisoinnin seurauksena hävisivät käsivälitteiset keskukset ja keskusten hoitajat menettivät työnsä. Alajärven viimeiset käsivälitteisten keskusten hoitajat olivat kirkonkylässä Aili Vainio, Sisko Försti, Irma Seppälä ja Tuula Turpela, Kurejoella Irma Höri ja Aili Sillanpää, Mökkyssä Inkeri Hongisto sekä Menkijärvellä Lyydia Seppälä.

Vuonna 1980 laskettiin, että ilman automaattikeskuksia puhelinliikenteen hoitamiseen olisi tarvittu noin 700 000 välittäjää. Viimeiset käsivälitteiset keskukset olivat Kolarissa ja Pellossa. Nämä lopettivat toimintansa vuonna 1980.

Puhelimen käyttö tuli automatisoinnin myötä helpommaksi ja halvemmaksi. Vuonna 1970 osuuskunnan jäsenet maksoivat 270 markan perus- ja osuusmaksun sekä 400 markan liittymismaksun sekä pienen käyttömaksun.

Automatisoinnin tultua suoritetuksi vuonna 1962 puhelinosuuskunnan toimitusjohtaja Olavi Sorvarilla oli jo uusia suunnitelmia vuosittaisien korjausten lisäksi.

– Osuuskunnan alueen tullessa nyt automatisoiduksi toiveemme on, että Seinäjoen kaukokeskuksen valmistuttua voitaisiin Alajärven Puhelinosuuskunnan tilaajat lähitulevaisuudessa liittää koko maata käsittävään kaukovalintaiseen automaattiliikenteeseen, kirjoitti Olavi Sorvari vuoden 1962 toimintakertomukseen.

Automatisoinnin jälkitöitä

Puhelinliikenteen automatisointi lisäsi ennakko-odotuksia enemmän puhelinliikennettä. Toisaalta joiltakin osin oli paikattava ja täydennettävä puhelintoimintaa.

Vuonna 1963 tilaajamäärän kasvun johdosta laajennettiin Alajärven keskusta 40 tilaajanumerolla ja Paalijärven keskusta 10 tilaajanumerolla.

Osuuskunnan linjojen korjauksia suoritettiin runsaasti vaihtamalla kyl-
lästämättömiä pylviä kyllästettyihin.

Vuonna 1964 vaihdettiin Kurejoen automaattikeskus suurempaan.
Alajärven keskukseen tilattiin 50 numeron laajennus. Puheluiden tilaus-
numero 09 saatiin vuoden aikana käyttöön. Eri puolilla pitää tehdä

Alajärven keskustaan sijoitettiin kolme puhelinkoppia 1970-luvulla, yksi
näistä sijaitsi Järvikartanon lisäsiiven vieressä.

Kaukoautomaatiojuhlassa v. 1969 saivat ansiomerkin vasemmalta lukien Sulo Rajala, Ossi Turpela, Sisko Försti, Aili Vainio ja Olavi Sorvari, kuva: Heikki Rajalan kokoelmat.

Järvimarketin puhelinten toimivuutta tutkivat vas. Voitto Joensuu, Olavi Sorvari ja Harri Joensuu.

puhelinkaapelin ja johtoverkoston korjaus- ja uusimistöitä, joihin käytettiin vuoden aikana kyllästettyjä pylviä noin 550 kappaletta.

Vuonna 1965 huomattiin, että tilaajamäärän ennakoitua suuremman lisääntymisen takia automaattikeskuksia oli laajennettava. Alajärven keskus laajennettiin 250-numeroisesta 300-numeroiseksi, Koskenvarren keskus 60-numeroisesta 70-numeroiseksi ja Kurejoen keskus 120-numeroisesta 130-numeroiseksi.

Puhelinliikenne kasvoi edelleen vuonna 1966. Kasvua oli yli 20 % ja puhelinkoneiden määrä lisääntyi 727 kappaleesta 783 kappaleeseen. Tämän takia oli kaapeleita ja linjoja lisättävä eri puolilla pitäjää. Uusikylän automaattikeskus oli vaihdettava 35-numeroisesta 80 tilaajanumeroa käsittävään keskukseen.

Vuonna 1967 suoritettu markan devalvointi nosti ulkomailta tuotettujen tavaroiden hintoja yli 30 %. Tästä huolimatta puhelinlaitoksen uudistamista jatkettiin ja keskuksen lisättiin 50 tilaajanumeroa ja Kurejoen keskusta laajennettiin 130-numeroisesta 140-numeroiseksi.

Vuonna 1969 oli Alajärven Puhelinosuuskunnan puhelinkeskuksiin liitetty 909 puhelinta. Niitä oli eniten kirkonkylän ja Kurejoen alueella. Kirkonkylän keskuksen piiriin kuului 384 puhelimenomistajaa ja Kurejoen keskuksen piiriin 174 puhelinta.

KESKUSTEN NUMEROMÄÄRÄT

	<i>1.1.1974</i>	<i>lisäys</i>	<i>31.12.1974</i>
<i>Alajärvi</i>	<i>500</i>		<i>500</i>
<i>Kurejoki</i>	<i>190</i>	<i>10</i>	<i>200</i>
<i>Paalijärvi</i>	<i>90</i>	<i>10</i>	<i>100</i>
<i>Hoisko</i>	<i>80</i>	<i>20</i>	<i>100</i>
<i>Koskenvarsi</i>	<i>80</i>	<i>20</i>	<i>100</i>
<i>Levijoki</i>	<i>70</i>		<i>70</i>
<i>Uusikylä</i>	<i>60</i>	<i>20</i>	<i>80</i>
<i>Menkijärvi</i>	<i>50</i>	<i>10</i>	<i>60</i>
<i>Möksy</i>	<i>35</i>		<i>35</i>
<i>Saukonkylä</i>	<i>35</i>		<i>35</i>

Keskusten numeromäärät vuonna 1974.

YHTEYDET ULOSPÄIN

Huoli ulkoisista yhteyksistä

Automatisoinnin jälkeen Alajärven Puhelinosuuskunnan kasvavana huolenaiheena olivat yhteydet ulospäin.

– Kaukoliikenteen suhteen olemme vaikeuksissa päästä Seinäjoelta eteenpäin. Puhelujen pitkistä odotusajoista kärsii koko maakunta ja tilanteen helpottamiseksi on Etelä-Pohjanmaan Kauppakamari tehnyt useita aloitteita. Aloitteissa on pääasiana ollut kaukoliikenteen automatisointi. Osuuskunta on myöskin käynyt neuvotteluja Alajärven verkkoryhmän liittämistä automatisoituun verkkoon mahdollisimman pian, todettiin Alajärven Puhelinosuuskunnan vuosikertomuksessa vuodelta 1964.

Vuonna 1966 Alajärven Puhelinosuuskunnan ulkopuolelle välitettiin puheluja 169 300 jaksoa. Vastaava luku sisäisessä liikenteessä oli 1403 304 jaksoa.

Puhelinosuuskunnan edustajat kävivät useita neuvotteluja Posti- ja lennätinhallituksen kanssa vuonna 1966. Asian periaatteellinen puoli ratkaistiin, kun Posti- ja lennätinhallituksen keskusosaston johtaja, yli-insinööri Räsänen, kävi Alajärvellä vuonna 1966 tutustumassa tilanteeseen. Pian sen jälkeen Posti- ja lennätinhallitus teki määrärahavaruksen seuraavan vuoden talousarvioon.

Kantaaaltolaitteet ja kaukoautomaattikeskus

Syksyllä 1967 kirkonkylän keskukseen rakennettiin lisätiloja noin 30 neliometriä kantaaaltolaitteiden asentamiseksi. Ne mahdollistivat tiedon siirron avolinjaa pitkin. Tilat vuokrasi Posti- ja lennätinlaitos, joka huo-

lehti asennustöistä. Asennustyöt saatiin valmiiksi vuonna 1968.

Kantoaaltolaitteiden ansiosta saatiin Seinäjoen – Alajärven välille yhteensä 15 yhteyttä entisen kuuden asemasta. Tämän ansiosta Alajärvi siirtyi tilaajavalintaiseen kaukoliikenteeseen koko Etelä-Suomen kanssa. Sen lisäksi toimintavarmuus ja kuuluvuus paranivat.

Asennustöiden jälkeen Alajärven ja Vimpelin välille tuli entisen kolmen asemasta kuusi yhteyttä ja Alajärven ja Lappajärven välille yhteensä neljä kanavaa.

Vuonna 1969 otettiin käyttöön Alajärven kaukoautomaattikeskus. Senkin rakensi Posti- ja lennätinlaitos Alajärven puhelinosuuskunnan vuokraamiin tiloihin. Keskus käsitti 30 välitysjohtoa, joista 15 oli lähteviä ja 15 tulevia puheluita varten.

Tämän jälkeen puhelimen käyttäjä joutui soittaessaan ottamaan ensiksi suuntanumeron ja välittömästi perään puhelinnumeron. Alajärven tilaaja voi nyt soittaa koko automatisoituun verkostoon. Automaattinen puhelinliikenne avattiin Kanadaan ja USA:han jo vuonna 1968.

Elokuun lopulla 1969 järjesti Alajärven Puhelinosuuskunta kaukoautomaattijuhlan, jossa oli mukana mm. Posti- ja lennätinlaitoksen pääjohtaja Oiva Saloila.

– Alajärveläiset pääsevät nyt puhelimillaan yli 80 prosenttiin maamme kaikista puhelimista, totesi pääjohtaja Saloila.

Pääjohtaja kiinnitti huomiota myös puhelinliikenteen merkitykseen talouselämän kehittäjänä.

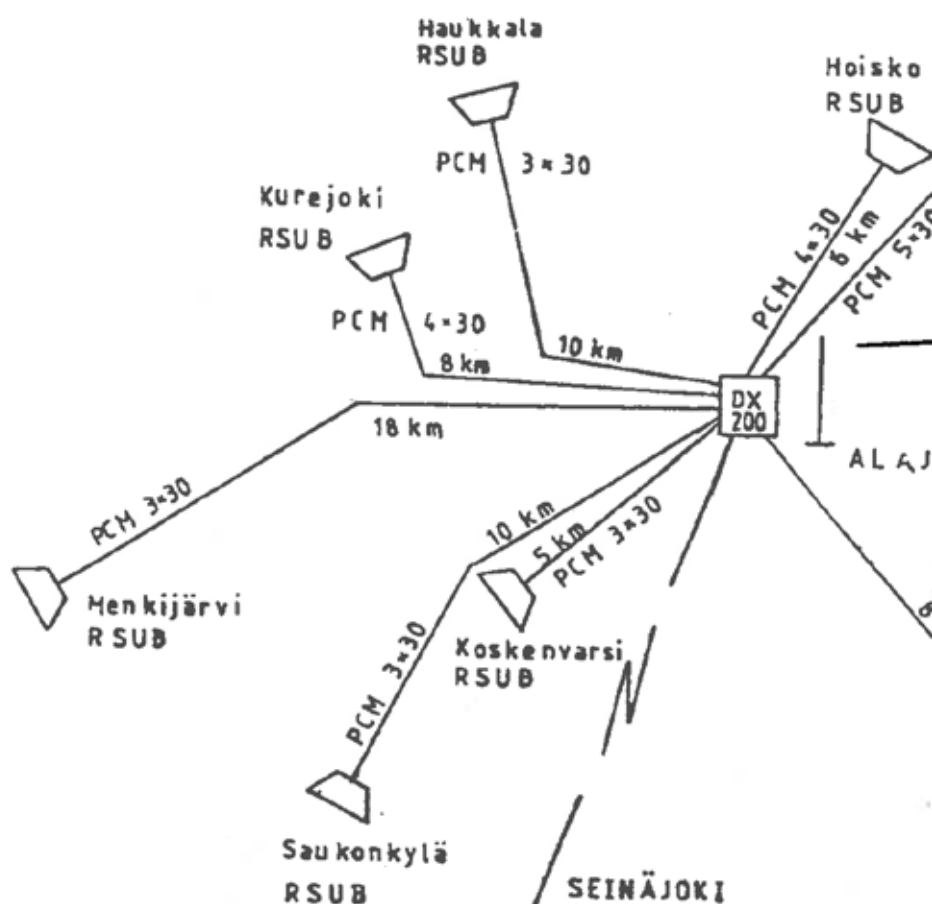
– Hyvät puhelinyhteydet ovat eräs tärkeimmistä edellytyksistä teollisuuden saamiseksi paikkakunnalle. Alajärven Puhelinosuuskunnan toiminta on ollut esimerkillistä ja yhteistyö Posti- ja lennätinhallituksen kanssa on sujunut hyvin, kiitteli pääjohtaja Saloila.

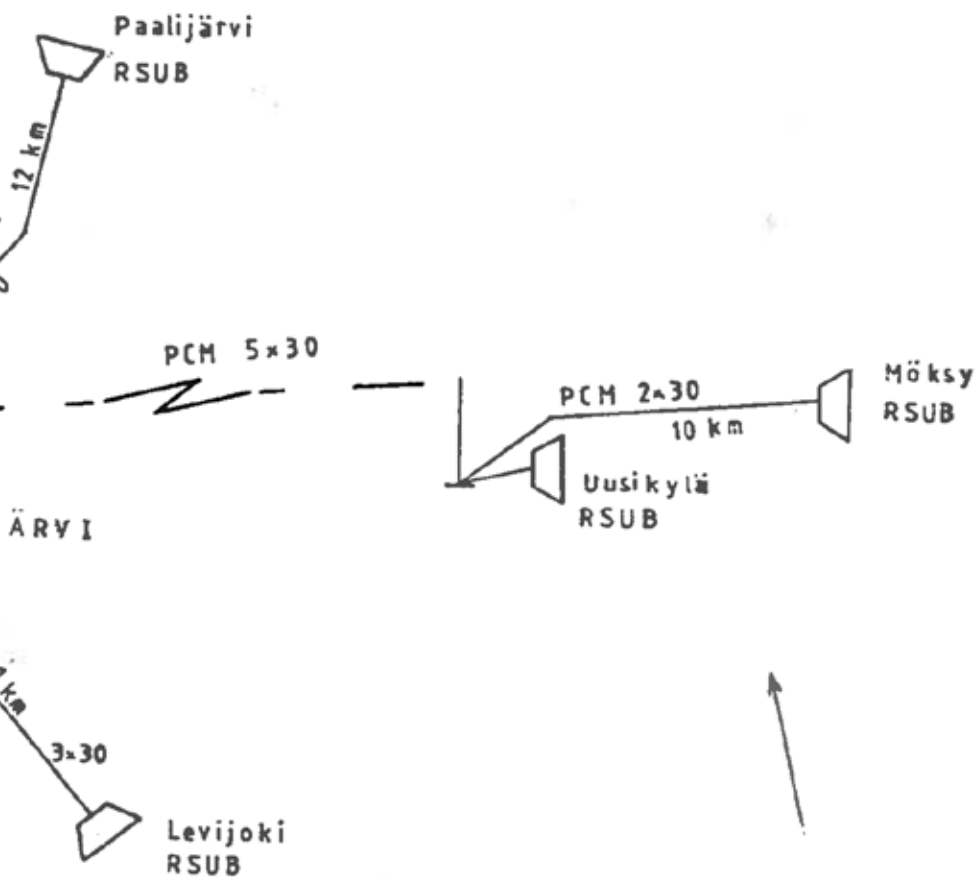
– Kaikki uudet yritykset, jotka tiedusteleivat Alajärven oloja, kysyvät melkeinpä ensimmäiseksi, millaiset puhelinyhteydet sieltä on, totesi kunnallisneuvos Aarne Rokala juhlassa.

Vuonna 1970 Alajärvelle rakennettuun 96 metriä korkeaan linkkimastoon asennettiin puhelinliikennettä palveleva radiolinkkijärjestelmä, jonka avulla järjestettiin puheluiden hoito Seinäjoelle ja Järviselälle. Puhelut oli tähän saakka hoidettu avojohdoilla toimivan kantoaaltojär-

ALAJÄRVEN PUHELINOSUUSKUNTA

Keskusjohtokaavio 31.12.1990

Keskusjohtokaavio v. 1990.

jestelmän avulla. Kun yhteysmäärien lisääntyessä avojohdolla siirto tuli kalliiksi, radiolinkin käyttö toi säästöä. Vaasan Puhelinpiirin toimesta rakennettiin 300-kanavainen radiolinkki Seinäjoen ja Alajärven välille ja toisaalta 24-kanavainen linkki Alajärven ja Lappajärven välille. Alajärven ja Seinäjoen välille saatiin näin 300 yhteyttä.

UUDISTUSTOIMINTA JATKUU

Vuonna 1968 Alajärven keskuksen laajennus 250-numeroisesta 300-numeroiseksi saatiin valmiiksi. Kaksi vuotta myöhemmin kirkonkylän puhelinkeskus laajennettiin 400 tilaajaa palvelevaksi. Muutostyö maksoi puhelinosuuskunnalle noin 100 000 mk.

– Tähän melko huomattavaan investointiin on osuuskunta pakotettu puhelinliikenteen huomattavan lisääntymisen ja uusien tilaajien vuoksi. Tämä laajennus tulee palvelemaan lähinnä paikallisliikennettä koko pitäjän alueella. Varsinkin syksyllä on paikallisliikenteessä ruuhkaa linjoilla, kertoi Alajärven Puhelinosuuskunnan toimitusjohtaja Olavi Sorvari Järviseu-lehden haastattelussa.

Samaan aikaan yhteyksiä pitäjän muihin keskuksiin laajennettiin niin, että Hoiskoon tuli yhteyksiä neljän asemasta kuusi ja sekä Kurejoelle että Paalijärvelle yksi lisäyhteys. Vimpelin solmukeskukseen tahtuneessa liikenteessä siirryttiin automaattiseen oikoliikenteeseen.

Vuonna 1969 keskuksia laajennettiin Levijoella, Hoiskossa ja Kurejoella.

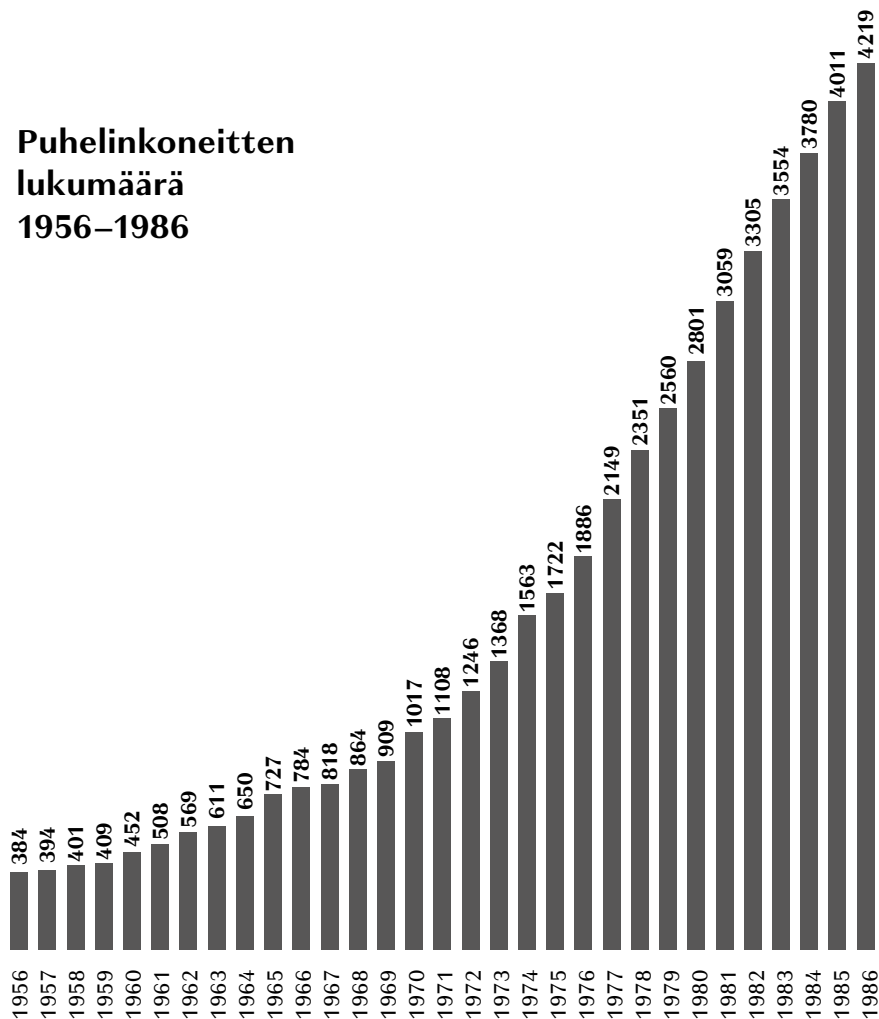
Saukonkylään perustettiin vuonna 1970 oma keskuspiiri, koska kylään oli tullut 16 uutta puhelimentarvitsijaa, eikä Koskenvarren keskusta voitu enää laajentaa. Keskuspiiri valmistui vasta vuonna 1972. Keskuksen kapasiteetiksi tuli 100 puhelinta. Keskuksen käyttäjäksi tuli heti 29 uutta puhelintilaajaa.

Vuonna 1972 osuuskunta kunnosti Leviojen keskuksen. Uuden keskuksen kapasiteetiksi tuli 100 puhelinta. Saukonkylän ja Leviojen keskusten kokonaishinnaksi tuli noin 110 000 mk.

Kirkonkylän keskuksen laajennus pantiin vireille vuonna 1970. Hanke

valmistui vuonna 1973. Laajennuksen ansiosta tuli mahdolliseksi ottaa 100 lisätilaajaa. Laajennuksen käyttöönotto tuli kuitenkin mahdolliseksi vasta keskustalon lisätilojen valmistuttua vuonna 1974. Sen jälkeen kirkonkylän keskuksessa oli 500 numeroa.

Puhelinkoneitten lukumäärä 1956–1986

Puhelinkoneet 1956–1986.

Kirkonkylän keskustöiden päätyttyä Alajärvellä oli käytössä 1 300 puhelinkonetta. Lisäystä tuli vuonna 1973 yhteensä 135 ja vuonna 1974 saman verran.

Alueelliset erot puhelintiheyden suhteen maan eri osien välillä olivat vielä vuonna 1972 suuret. Kun vuonna 1972 Uudellamaalla, Ahvenanmaalla ja osassa Varsinais-Suomea oli yli 400 puhelinta 1 000 asukasta kohti, oli vastaava luku Vaasan läänin itäosissa ja siitä Mänttään saakka sekä osin Keski-Suomessa alle 200 puhelinta. Suhteellisesti vähiten puhelimia oli Itä-Suomessa, Kainuussa ja Lapissa. Arvioitaessa alueellisia eroja on muistettava, että kaupungeissa, erityisesti Helsingissä, melkoinen osa puhelimista kuului erilaisille virastoille sekä liike- ja teollisuuslaitoksille.

Vuonna 1976 Alajärven keskuksen tilaajanumeromäärä laajennettiin 600-numeroisesta 700-numeroiseksi.

Vuonna 1977 perustettiin Haukkalaan uusi keskuspiiri. Keskuskoppi rakennettiin Alakylän koulun tontille. Samana vuonna Paalijärven keskus laajennettiin 120-numeroisesta 150-numeroiseksi ja Menkijärven keskusta laajennettiin 20 numerolla. Huoltohallin rakentaminen teollisuusalueelle aloitettiin vuonna 1976 ja saatiin valmiiksi vuotta myöhemmin.

Vuonna 1980 uusien liittymien määrän kasvu oli Alajärvellä 8,3 %. Koko maassa kasvu samaan aikaan oli 5,5 %. Verkostoon liitettiin 162 uutta tilaajaa. Vuoden 1980 lopussa osuuskunnan verkossa oli 2 801 puhelinta. Seuraavan vuoden lopulla liittymiä oli 2 227 ja käytössä oli 3 100 puhelinkonetta.

Vuonna 1980 Alajärven verkkoryhmään valmistui aluehälytyskeskus, joka sijoitettiin Alajärven paloasemalle. Hälytyksen sovittamisen yleiseen puhelinverkkoon ja tarvittavat asennustyöt suorittivat puhelin-osuuskunnan asentajat Häly Oy:n kanssa. Aluehälytyskeskus vastaanotti kaikki hälytykset Alajärven, Lappajärven, Vimpelin ja Evijärven kuntien alueella.

Linkkimastoja alkoi ilmestyä Järvisuodun maisemiin matkapuhelinten yleistyttä.

SIIRTYMINEN DIGIAIKAAN

Keskukset uusittiin

Vuonna 1979 puhelinosuuskunnan hallitus teki päätöksen, jonka mukaan puhelinlaitteet tullaan modernisoimaan ja puhelinliikenteessä luvattiin siirtyä vähin erin tietokoneaikakauteen.

Helmikuun alussa 1982 Alajärven Puhelinosuuskunta ja Telenokia Oy allekirjoittivat hankintasopimuksen, jonka mukaan Telenokia toimittaa digitaaliset puhelinkeskukset ja siirtolaitteet puhelinosuuskunnan verkkoon.

Sopimus käsitti Alajärven verkkoryhmän keskuksen laajennuksen ja kymmenen päätekeskusta sekä näihin liittyvät digitaaliset siirtolaitteet. Sopimuksen mukaan toimitukset tapahtuvat seuraavan viiden vuoden aikana.

Alajärven Puhelinosuuskunta oli 29. yksityinen puhelinosuuskunta, joka on tehnyt samantyyppisen sopimuksen. Syynä digitaaliseen puhelinkeskukseen siirtymiselle olivat kasvaneet vaatimukset, parempi toimintavarmuus ja vähentynyt huollon tarve.

Käytännössä uusi systeemi tarkoitti vanhan sähkötekniikan syrjäyttämistä elektroniikalla. Digitaali tekniikka oli käyttökustannuksiltaan halvempaa ja vei tilaa aikaisempiin keskuksiin verrattuna huomattavasti vähemmän.

Telenokian kanssa helmikuussa 1982 sovituista töistä valmistui vuonna 1984 ensimmäiseksi DX 220 -keskus Alajärven kirkonkylään ja etäiskeskittimet Paalijärvelle, Hoiskoon ja Levijoelle. Hoiskon etäiskeskittintä laajennettiin 192-numeroisesta 256-numeroiseksi. Ensimmäisen

vaiheen tultua käyttöön otetuksi aloitettiin toisen vaiheen valmistelutyöt välittömästi. Toinen vaihe käsitti DX-keskuksen laajennuksen ja etäiskeskittimet Haukkalaan, Koskenvarrelle, Kurejoelle, Menkijärvelle, Möksyyn, Saukonkylään ja Uusikylään. Työt asennuksineen tapahtuivat vuoden 1986 aikana.

Tavallinen puhelintilaaja huomasi tehtyjen uudistusten vaikutuksen parantuneissa yhteyksissä.

Alajärven Puhelinosuuskunnan nopeaa liikkeellelähtöä uusautomatisoinnissa auttoi puhelinten kova kysyntä ja puhelinliikenteen nopea kasvu. Alajärvellä tilaajamäärän ja puhelinliikenteen kasvu olivat näihin aikoihin huomattavasti korkeampi kuin valtakunnassa keskimäärin.

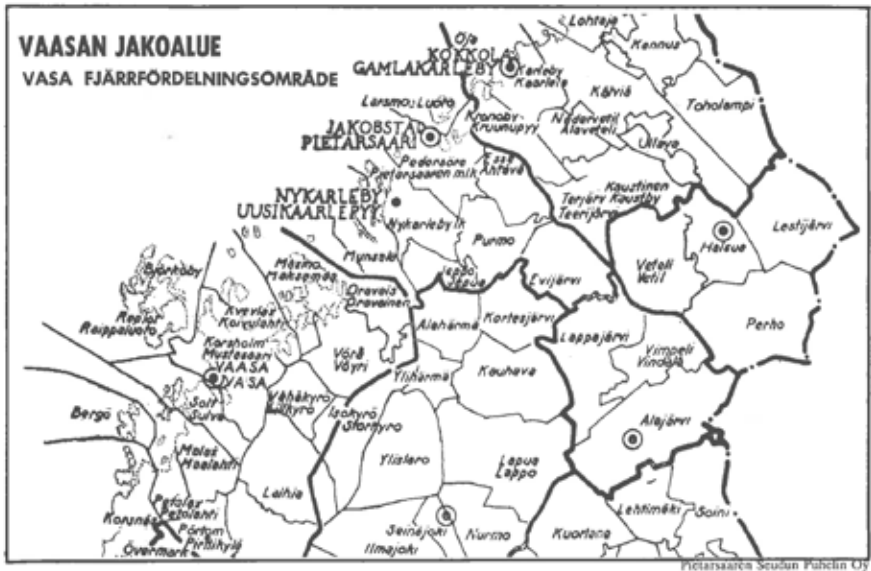
Alajärven Puhelinosuuskunta saavutti toisena tietoliikenneyhtiönä täysdigitalisoinnin Suomessa. Näin yhtiö oli siirtynyt telepalvelujen kärkiryhmään koko maassa.

Verkkoryhmät ja suuntanumerot

Suomessa otettiin käyttöön suuntanumerojako vuonna 1954, jolloin kaukopuheluita ruvettiin automatisoimaan. Maa jaettiin 78 verkkoryhmään ja jokaisella ryhmällä oli oma suuntanumeronsa. Alajärven Puhelinosuuskunta antoi lausuntonsa vuonna 1956 perusteilla olevasta verkkoryhmäjaosta ja piti suunnitelmia erittäin onnistuneena. Alajärven verkkoryhmään tulivat kuulumaan Alajärvi, Vimpeli ja Lappajärvi.

Soittaessaan tilaaja otti aluksi suuntanumeron ja sen jälkeen tilaajanumeron. Vaasan lääniin tuli seuraavat kuusi verkkoryhmää: Vaasa, Seinäjoki, Kokkola, Alavus, Alajärvi ja Halsua. Vaasassa oli jakokeskus sekä Seinäjoella ja Kokkolassa apujakokeskukset. Verkkoryhmän tunnus alkoi numerolla 9. Niinpä Alavuden verkkoryhmän tunnus oli 965, Alajärven 966 ja Halsuan 967.

Automatisoinnin yleistyttyä otettiin vuonna 1996 uusi suuntanumerojako, joka vastasi silloista läänijakoa. Vaasan läänin suuntanumeroksi tuli 06.

Vaasan jakoaalue ja verkoryhämät.

Puhelinten määrä huipussaan

Tapahtuneen kehityksen ansiosta puhelinten määrä lisääntyi räjähdysmäisesti. Voimakkainta lisääntyminen oli 1960- ja 1970-lukujen vaihteissa. Virkamiesten ja liikelaitosten ohella myös maatalousväki ja kotitaloudet hankkivat oman puhelimen. Puhelinten määrän lisääntyessä laajeni myös puhelinliikenne.

Vuonna 1985 Alajärven Puhelinosuuskunnan verkossa oli jo 2 847 puhelinliittymää ja yli 4 000 puhelinta.

Vuonna 1990 Alajärven Puhelinosuuskunta sai päätökseen yli 10 vuotta aikaisemmin aloitetun digitalisoinnin. Tilaaajille tämä merkitsi nopeampia kaukoyhteyksiä digitalisoidussa verkostossa. Tämän jälkeen Alajärven Puhelinosuuskunta oli koko maata ajatellen kolmas puhelinlaitos, joka oli saanut koko puhelinliikenteensä digitalisoiduksi.

Kotitalouksien lankapuhelinten määrä oli Suomessa suurimmillaan 1990-luvun alkupuoliskolla. Vuonna 1993 talouksista 94 prosentilla oli ainakin yksi lankapuhelin käytössään.

VALLANKUMOUS PUHELINLIIKENTEESSÄ

Perinteiselle puhelimelle kilpailija

Oireita tilanteen muuttumisesta saatiin jo vuonna 1988, jolloin tiedotusvälineissä alkoi keskustelu puhelinlaitoksista. Niistä käytettiin erilaisia nimityksiä, kuten alueensa monopolilaitos.

Perinteisen puhelimen rinnalle nousi 1990-luvulla vakavasti otettavaksi kilpailijaksi matkapuhelin. Se oli puhetta ja tekstiviestejä lähettävä ja vastaanottava puhelin, joka sisälsi myöhemmin myös internetyhteydet ja monia muita etuisuuksia perinteiseen puhelimeen verrattuna.

Kädessä pidettäviä matkapuhelimia oli Suomessa saatavissa vuodesta 1973 alkaen. Puhelimet olivat vielä silloin kuitenkin niin kalliita, että niitä käyttivät lähinnä vain varakkaat yrittäjät.

Maailman ensimmäinen automaattinen matkapuhelinverkko avattiin Japanissa vuonna 1979. NTT oli rakentanut ensimmäisen sukupolven (1G) matkapuhelinverkon Tokion kaupunkialueelle. Viidessä vuodessa verkko laajeni kattamaan koko Japanin väestön.

Vuonna 1981 avattiin samantyyppinen pohjoismainen NMT-verkko Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa. Operaattorina Suomessa toimi valtion omistama Tele. NMT-puhelimet yleistyivät 1980-luvun lopulta lähtien. Ensimmäisen yhä käytössä olevan toisen sukupolven (2G) verkon avasi kaupalliseen käyttöön vuonna 1991 suomalainen Radiolinja, joka on sittemmin sulautunut osaksi Elisaa. Tuolloin käyttöön otettiin digitaaliset GSM-matkapuhelinverkot. Suomessa se merkitsi myös kilpailun alkamista matkapuhelinmarkkinoilla, sillä aiemmin niitä oli hallin-

Alajärven Puhelinosuuskunnan palvelutoiminta siirtyi entisiin Alajärven Osuuspankin tiloihin 1990-luvulla.

nut yksinään Tele NMT450- ja NMT-900-verkoillaan.

Perinteisten puhelimien määrä Suomessa oli suurimmillaan vuonna 1994. Alajärven Puhelinosuuskunnan markkinaosuus paikallispuheluista oli tällöin toimilupa-alueellaan noin 70 prosenttia ja kaukopuheluista suunnilleen puolet. Alajärven Puhelinosuuskunnan vuonna 1993 hyväksyttyyn toimilupa-alueeseen kuuluivat Alajärven lisäksi Vimpeli, Lappajärvi, Lehtimäki ja Soini. Useassa näistä toimi lankapuhelinoperaattorina valtiollinen Tele.

Jo vuonna 1999 useammalla Suomen taloudella oli matkapuhelin kuin perinteinen puhelin. Vuonna 2007 lankapuhelin oli enää 41 prosentilla talouksista, mutta ainakin yksi taskupuhelin 97 prosentilla talouksista.

Lankapuhelinliittymien irtisanominen kiihtyi myös Alajärven Puhelinosuuskunnan toiminta-alueella, mutta hitaammin kuin maassa keskimäärin.

Vastataisteluun

Suurin osa Suomen puhelinosuuskunnista on kuollut tai sulautunut muihin yhtiöihin 2000-luvun alussa. Näin on tapahtunut myös Vaasan läänin alueella sekä osakeyhtiöiden että osuuskuntien osalta. Esimerkiksi Vaasan Puhelin Oy ja Etelä-Pohjanmaan Puhelin Oy fuusioituvat Vaasan Läänin Puhelin Oy:ksi ja tunnettiin vuodesta 2008 nimellä Anvia. Vuonna 2016 Anvia joutui valtauksen kohteeksi ja sen puhelin- ja internet-yhteydet siirtyivät Elisalle. Tämän piiriin kuuluvat Alajärven naapurikunnista mm. Lapua, Kuortane ja Ähtäri, mutta Järviseedun itsenäisistä kunnista ei yksikään. Lappajärvellä ja Vimpelissä toimi jonkin aikaa oma puhelinyhtiö, mutta valtiollinen Tele on toiminut lankapuhelinoperaattorina kymmeniä vuosia.

Alajärven Puhelinosuuskunta on kuulunut pitkään puhelinyritysten etujärjestöön. Puhelinlaitosten liiton jäsenmäärä oli enimmillään yli 400 puhelinyritystä. Puhelinlaitosten liiton jatkaja on Finnet, johon kuului vuonna 1998 yhteensä 45 puhelinyritystä. Tällä hetkellä Finnetissä on jäsenyrityksiä enää 17 kpl, joista vanhassa Vaasan läänistä vain Alajärven Puhelinosuuskunta ja Pietarsaaren Seudun Puhelin Oy.

Vuonna 2021 Suomessa oli osuuskuntamuotoisia puhelinyrityksiä jäljellä enää seitsemän, joista vain Alajärven, Eurajoen, Laitilan ja Loviisan puhelinosuuskunnat harjoittivat operatiivista liiketoimintaa.

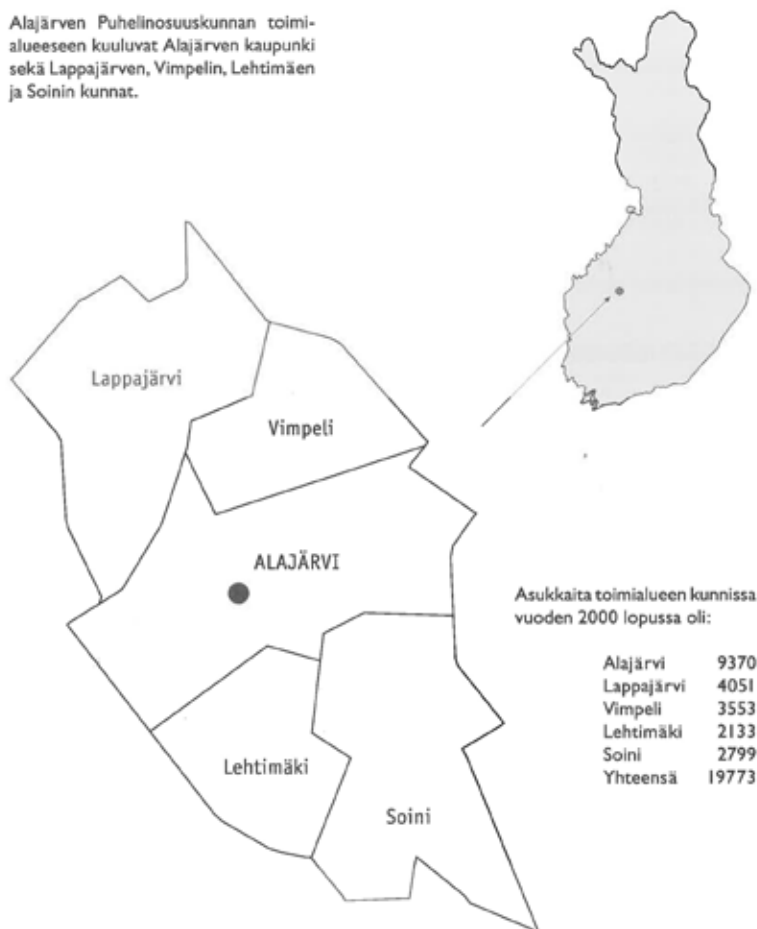
Puhelinyhtiöiden määrää vähensi tuntuvasti yhdistyminen ja toisaalta valtion mukaantulo erityisesti syrjäseutujen puhelinolojen parantamiseksi. Yksityiset puhelinosuuskunnat alkoivat olla harvinaisia 2000-luvun alussa. Elossa pysymisen ehtona alkoi olla muun liiketoiminnan lisääminen.

Tämä huomattiin nopeasti Alajärvellä. Alajärven Puhelinosuuskunta aloitti ripeästi uudistustoiminnan ja voi hyvin vielä 100-vuotisjuhliensa kynnykselläkin.

Alajärven Puhelinosuuskunnan eräs pitkän iän salaisuus piilee siinä, että yleistilanteen kehitystä maassa on seurattu tarkasti ja vastattu no-

peasti ajan haasteisiin tarvittaessa. Kun käsivälitteiset puhelimet olivat jäämässä vanhanaikaisiksi, puhelinliikenne automatisoitiin. Kun matkapuhelimet syrjäyttivät lankapuhelimet, siirrettiin painopiste nopeasti toiminta-alueen ja yhteistyön laajentamiseen sekä toiminnan monipuolistamiseen.

Alajärven Puhelinosuuskunnan toimialueeseen kuuluvat Alajärven kaupunki sekä Lappajärven, Vimpelin, Lehtimäen ja Soinin kunnat.

Toimialuepäätös v. 2000.

Ari-Pekka Savola ja Taito Heikkilä kaapelinvedossa.

PAINOPISTEEN SIIRTO

Teleliikennepalvelut paranevat

Alajärven Puhelinosuuskunta alkoi siirtää painospistettä toiminnassaan jo ennen lankapuhelinten määrän laskun alkamista.

Olavi Sorvarin jälkeen tietokoneteknikko Aarne Kantokoski aloitti työnsä uutena toimitusjohtajana vuonna 1992. Hän oli aikaisemmin työskennellyt 11 vuotta Nokian Telecommunicationissa ja päässyt tutustumaan uusiin virtauksiin.

Uudet virtaukset tunnettiin Alajärvelläkin jo ennen uuden toimitusjohtajan astumista virkaansa. Normaalin perinteisen puhelinliikenteen ohella eniten 1980-luvulla kasvanut osa-alue oli teleliikennepalvelut. Data- ja teleliikennepalvelua varten asennettiin useita modeemeja ja YDV-verkkopäätteitä osuuskunnan tilaajia varten. YDV oli Suomen en-

simmäinen julkinen tietoverkko. Modeemeja ja YDV-verkkopäätteitä oli vuoden 1989 lopussa 71 kappaletta.

Vuonna 1992 Alajärven Puhelinosuuskunta otti käyttöön Alajärvelle päättyneen suurikapasiteettisen valokaapeliyhteyden. Valokaapelin rakentamisessa yhteistyökumppanina oli Vaasan Läänin Puhelin Oy. Uusi yhteys mahdollisti entistä halvemmat ja monipuolisemmat tietoliikennepalvelut koko verkkoryhmän asiakkaille.

– Puolivälissä kaapeliyhteyttä eli Seinäjoella kaapeli liittyi Datatien valtakunnalliseen runkoverkkoon. Kun

Aarne Kantokoski

kaikki yhteydet ovat kunnossa, on Alajärvellä mahdollisuus käyttää samoja datapalveluita kuin mitä maamme suurimmat kaupungit käyttävät, kirjoitti Järvisetu-lehti kesäkuussa 1992.

Kun uudistuvan tietoliikenteen hoitamiseen tarvittavien laitteiden kysyntä lisääntyi, Alajärven Puhelinosuuskunnan palvelutoiminta siirrettiin entisiin Alajärven Osuuspankin tiloihin Kauppakadun varteen vuonna 1993. Uudet 280 neliömetrin tilat loivat paremmat puitteet asiakaspalveluun ja toiminnan kehittämiseen.

Järjestelmä- ja päälaitemyynti kasvoi vuodesta 1993. Silloin otettiin uutena tuotteena mukaan NMT-matkapuhelinten myynti ja oltiin myötävaikuttamassa Radiolinjan GSM-verkon rakentamista Alajärvellä.

Alajärven Puhelinosuuskunta oli Radiolinjan osakas, mutta myi myöhemmin osuutensa muhkealla voitolla.

Aluetietoverkko

Ensimmäiset tietokoneet otettiin käyttöön Alajärven kouluissa ja virastoissa jo 1980-luvun alussa.

Toiminnanjohtaja Aarne Kantokoski tunsii tietokoneteknikkona hyvin oman alansa. Hänen johdollaan rakennettiin nopeaan tahtiin aluetietoverkko, joka yhdistettiin joulukuussa 1995 internet-palveluihin. Palvelut tarjosi Alajärven Puhelinosuuskunta. Tietoverkon rakentamisessa olivat mukana paitsi Alajärven Puhelinosuuskunta myös Alajärven kaupunki, Alajärven kauppaoppilaitos, Alajärven maatalous- ja puutarhaoppilaitos, Alajärven yläaste ja lukio sekä Alajärven seurakunta. Nämä yhdistettiin aluetietoverkkoon ja suurimmille ala-asteille.

Hankkeen kehittämistoimikuntaan kuuluivat Matti Honkakoski, Matti Koponen, Kauko Kainulainen, Heikki Panula, Erkki Åkerman, Keijo Rintamäki, Aarne Kantokoski, Juhani Ränkimies, Ilkka Salo ja Hannu Laurila.

Aluetietoverkon pohjana oli Alajärven Puhelinosuuskunnalta tähtimäisesti lähtevä tietoliikenneverkosto, joka jakaantui kahteen loogisesti erilliseen verkkoon. Avoin osa käsitti opetusverkot, kirjaston ja

seurakunnan yleisessä käytössä olevat koneet ja suljettu osa tietoturvan kannalta tärkeät koneet ja verkon osat, mitkä oli suojattu reititin- ja palomuuripalvelin-ratkaisuin.

Verkko sai nimekseen Järvi-Pohjanmaan aluetietoverkko Japo. Verkon keskeiset laitteet sijoitettiin Alajärven Puhelinosuuskunnan tiloihin. Naapurikuntiin ja kauemmaksikin aloitettiin tietoverkkojen rakentaminen. Järvi-Pohjanmaan aluetietoverkko laajeni vuonna 1996 Lappajärven ja Vimpelin kuntiin. Verkosta oli yhteydet muihin vastaaviin verkkoihin eli internettiin. Niinpä Alajärven kirjastosta päästiin vuodesta 1996 lähtien maailmanlaajuisesti käsiksi tietokantoihin esimerkiksi eri yliopistoissa.

– Kaupungin oppilaitosten oppilaille tarjotaan yhteyksiä ja myös ala-asteen oppilaille ensi vuonna. Kaikilla kouluilla tulee olemaan mahdollisuus tietoverkkopalveluihin. Tämä ei olisi mahdollista ilman tietoverkkoa, jossa Alajärven Puhelinosuuskunta on mukana. Alajärven kaupungin ja Alajärven Puhelinosuuskunnan tiiviin yhteistyön kautta tietoverkkopalvelut alueella ovat parhaat mahdolliset, totesi toiminnanjohtaja Aarne Kantokoski Järviseu-lehden haastattelussa syyskuussa 1996.

Japon aluetietoverkolla oli käyttäjiä jo vuoden 1995 lopulla noin 300.

Aluetietoverkko laajeni vuonna 1997 Evijärvelle ja Kortesjärvelle. Vuonna 1999 rakennettiin ja laajennettiin laajakaistaverkkoa Alajärven, Lappajärven ja Vimpelin keskustaajamissa. Laajakaistaksi sanotaan ko-
tiin saatavissa olevaa internetyhteyttä, jonka nopeus on yli 256 kilobittiä sekunnissa. Siitä on kiinteä kuukausiveloitus aikaveloituksen sijaan.

– Seutukunnalliset verkottumishankkeet ja niistä nähtävissä oleva yhteistyön tiivistämisen tarve on otettu Alajärven Puhelinosuuskunnassa haasteena jo hyvissä ajoin, kommentoi toimitusjohtaja Aarne Kantokoski.

Alajärven Puhelinosuuskunta lähti vuonna 1999 mukaan valtakunnalliseen internet-operaattoriyhtiöön, jonka oli perustanut seitsemän maakunnallista internetin alueverkkopalveluja aktiivisesti tarjoavaa puhelinyhtiötä. Yhtiön hallituksen puheenjohtajana toimi Aarne Kantokoski Alajärveltä. Perustetun operaattorin avulla kehitettiin ja jaettiin uusia internet-palveluja.

Pekka Lahti esittelee kännykkää Satu Lehtoselle.

Matkapuhelimen riemumarssi

– Keskustelu tietoliikennealan kehityssuunnista on käynyt vilkkaana. Tämä on omiaan osoittamaan, että maailman nopeimmin muuttuvan alan markkinoista aletaan käydä raakaa pudotuspeliä, jossa vain etevimmät pärjäävät, kirjoitti toimitusjohtaja Aarne Kantokoski vuonna 1995.

Radiolinjan GSM-verkon laajenemisen myötä GSM-puhelinten määrä kasvoi huomattavasti vuonna 1995. Silloin GSM-tukiasemia otettiin käyttöön Vimpelin Varpakalla, Alajärven Pihlajakankaalla ja Lehtimäen Suonmäellä.

Vuonna 1996 langattoman liikenteen kasvun myötä Radiolinja 050-liittymien määrä lisääntyi 30 %. Lappajärvellä otettiin käyttöön uusi GSM-tukiasema, joka paransi kuuluvuutta Lappajärven keskustassa

sekä Lappajärven ja Evijärven välillä. Vuonna 1997 kirkonkylän ja Uusikylän radiolinkkiyhteys purettiin ja korvattiin valokuituyhteydellä. Samalla Uusikylästä poistettiin linkkimasto, joka siirrettiin Saukonkylään GSM-tarpeita palvelemaan. Alajärven keskustan GSM-tukiasema vaihdettiin uudempaan malliin.

Alajärven Puhelinosuuskunnalle vuosi 1998 oli voimakkaan kehityksen vuosi tietoliikennealalla. Toiminnallinen ja taloudellinen tulos oli hyvä huolimatta puhelinliikenteen siirtymisestä GSM-verkkoihin. GSM-liittymien määrä ylitti kiinteän puhelinverkon liittymien määrän loppuvuodesta. Korvaavaa liikennettä saatiin voimakkaasti kasvaneesta liikenteestä internet-palveluihin. Toimintavuoden aikana laajennettiin Pihlajakankaan ja Varpakan tukiasemia.

– Voimakkaan kehityksen vuosi tietoliikennealalla täytti odotusten mukaisesti Alajärven Puhelinosuuskunnan osalta. Toiminnallinen ja taloudellinen tulos oli hyvä huolimatta peruspuhelinliikenteen siirtymisestä GSM-verkkoihin. GSM-liittymien määrä ylitti kiinteän puhelinverkon määrän loppuvuodesta ja kasvu jatkuu. Korvaavaa liikennettä saatiin voimakkaasti kasvavasta liikenteestä internet-palveluihin, kirjoitti toimitusjohtaja Aarne Kantokoski vuoden 1998 toimintakertomukseen.

Monopoli historiaan

Lankapuhelin piti sitkeästi pintansa vielä lähes koko Aarne Kantokosken toimitusjohtajakauden.

Vuoden 1994 alusta asiakas saattoi itse valita, soittaako kaukopuhelunsa Suomen yksityisten puhelinyhtiöiden omistaman Kaukoverkko Ysi Oy:n, valtiollisen Posti- ja telelaitoksen vai näitä pienemmän puhelinvälittäjän verkossa. Yksityisten puhelinyhtiöiden hinnat olivat 10 prosenttia muita edullisemmat. Yksityisten puhelinlaitosten tunnus kaukopuheluissa oli puhelinnumeron eteen pistettävä 109. Puhelimen omistajalla oli myös mahdollisuus tehdä sopimus puhelinosuuskunnan kanssa siitä, että kaukopuhelut menevät sen linjoja käyttäen.

– Sopimus antaa puhelimen käyttäjälle mahdollisuuden soittaa kau-

Erkki Mäkelä (vas.) ja Aarne Kantokoski saattelevat Irma Seppälää eläkkeelle.

kopuhelunsa edullisesti ja vaivattomasti. Tähän asti on kaukopuhelinliikenne ollut valtion omistaman Telen yksinoikeutena. Vuoden 1994 alusta alkaen voivat myös yksityiset puhelinlaitokset välittää kaukopuheluja, selvensi asiaa toimitusjohtaja Aarne Kantokoski Järviseu- lehdessä.

Liikenne- ja viestintäministeriön hintavertailussa Alajärven Puhelinosuuskunta osoittautui vuonna 1993 asiakasystävälliseksi kautta linjan. Esimerkiksi se veloitti paikallispuhelusta vain 76 penniä, kun Vaasan Läänin Puhelimen alueella sama maksu oli 84 penniä.

– Nuorison keskuudessa GSM on saanut suuren suosion ja on heille käytännössä ainut puhelin. Kännykkä ei tule kuitenkaan syrjäyttämään langallista vaihtoehtoa, vaan ne täydentävät toisiaan parantamalla tavoitettavuutta ja mahdollistamalla uusia palveluita, kirjoitti toimitusjohtaja Aarne Kantokoski vuosikatsauksessaan vielä vuonna 1995.

Lankaliittymien määrä oli korkeimmillaan vuonna 2000, jolloin liittymiä oli 3 867. Lankapuhelinliittymiä alueella oli 2020-luvun alussa enää

Puhelinluetteloiden hakupäivä.

APO:n myyntitempaus.

vain noin 500 kappaletta ja vanhan tekniikan ylläpitäminen tuli arvokkaammaksi vuosi vuodelta.

Aarne Kantokoski oli hyvillään monopolin häviämisestä.

– Ennen puhelinalalla vallinnut monopoli ei ole koskaan ollut markkinoiden kannalta hyvä. Nykyisessä vapautuneessa kilpailussa tarvitaan markkinointiin lisäpanoksia, jotta pysyttäisiin kilpailukykyisinä. Moni onkin ollut valmis epäilemään Alajärven Puhelinosuuskunnan mahdolli-

suuksia sen pienuudesta johtuen, mutta pieni organisaatio on kilpailukykyisempi ja notkeampi kuin suuri, perusteli Aarne Kantokoski kantaansa lehtihaastattelussa syksyllä 1998.

Aarne Kantokoski siirtyi vuonna 2001 muihin tehtäviin. Hänen toimikautensa viimeisenä vuonna 2001 Alajärven Puhelinosuuskunnalla oli lankaliittymiä vielä 3 801. Laskua huippuvuodesta oli vain 66 liittymää, mutta suunta oli selvä. Soitettujen puhelujen määrässä oli laskua 7,7 % edellisvuodesta. Puhelinalalla vallinnut monopoli oli murtumassa.

Aarne Kantokosken siirtyessä muihin tehtäviin Alajärven Puhelinosuuskunnan talous oli kunnossa, sillä vuonna 2000 Puhelinosuuskunnan liikevaihto oli 10,7 miljoonaa markkaa. Kasvua tuli edellisvuodesta oli 2,1 % ja liikevoittoa tuli lähes 1,2 miljoonaa markkaa.

Aarne Kantokoski sai hyvät lausunnot jättäessään toimitusjohtajan työnsä Alajärven puhelinosuuskunnassa.

– Toimitusjohtaja Kantokoski kehitti lähes yhdeksän vuotta kestäneen toimikautensa aikana perinteistä puhelintoimintaa harjoittaneesta puhelinlaitoksesta nykyaikaisen, monimuotoisia telealan palveluja tarjoavan teleyrityksen. Erityisesti haluamme korostaa hänen poikkeuksellista aktiivisuuttaan uusien liiketoimintojen kehittäjänä. Aikaansaannokset alueellisen internet-toiminnan edelläkävijänä ovat saaneet laajempaakin myönteistä huomiota. Kantokosken ote työhön on energinen, hänellä on visioita, tavoitteita, tehokkuusajattelua ja uudistushalua, todettiin Aarne Kantokosken saamassa työtodistuksessa.

KOKONAISVALTAISEKSI ICT-TALOKSI

Valtauksen torjunta

Helmikuussa 2001 aloitti työnsä Alajärven Puhelinosuuskunnan toimitusjohtajana diplomi-insinööri Esko Haaparanta. Vaikka hänen työnsä alkoi yleismaailmallisen laman merkeissä, saatiin alkuvuodesta jälleen iloisia uutisia hintavertailussa.

– Piskuinen Alajärven Puhelinosuuskunta porskuttelee telealan markkinoilla vireän orhin lailla. Alajärven Puhelinosuuskunnan tuorein ilonaihe on Suomen liikenne- ja viestintäministeriön vertaileva selvitys paikallispuhelujen hinnoista. Sen mukaan Alajärven Puhelinosuuskunnan hintakori on manner-Suomen toiseksi edullisin, uutisoi sanomalehti Ilkka kesäkuussa 2002.

Esko Haaparanta

Vertailussa todettiin, että yhtiön asiakkaat saivat vuotuista säästöä Suomen keskiarvoon nähden 82 euroa ja valtakunnallisiin toimijoihin verrattuna 84 euroa.

Menestyviä puhelinosuuskuntia himoitsivat monet tahot. Tuolloin Suomessa vallattiin useita puhelinyrityksiä kilpailijoiden, sijoittajien yms. toimesta. APOn omistus ”betonoi-tiin” alueen asukkaille ja yksityisille 9.12.2003 pidetyssä ylimääräisessä osuuskuntakokouksessa. Päätöksen mukaan vain APOn liittymiä käytävä jäsen sai äänioikeuden osuuskunnan kokouksissa. Yhdellä jäsenellä on

vain yksi ääni, vaikka hänellä olisi useita liittymiä.

Hyväksytyjen sääntöjen mukaan osuuskunnan jäsenet jaetaan kolmeen ryhmään.

Varsinaisia jäseniä ovat osuuden omistajat, jotka ovat maksaneet 100 euron osuusmaksun ja käyttäneet keskeytyksettä 12 kuukauden ajan osuuskunnan yleisen verkon liittymää. Yhdellä jäsenellä voi olla omistuksessaan vain yksi osuuskunnan varsinainen osuus, vaikka hänellä olisi useampia liittymiä. Varsinaisella jäsenellä on äänioikeus osuuskunnan kokouksissa, oikeus ylijäämän palautukseen ja osuuspääoman korkoon.

Vapaaehtoisen osuuden haltijalla on käytössään useampia liittymiä, joista on maksettu osuusmaksu. Vain yksi niistä katsotaan varsinaiseksi osuudeksi, muut ovat vapaaehtoisia.

Jos jäsen on maksanut 100 euron osuusmaksun, mutta hän ei ole käyttänyt keskeytyksittä 12 kuukauden ajan osuuskunnan liittymää, hän omistaa lisäosuuden. Jäsenellä on tällöin oikeus osuuspääoman korkoon, mutta ei muita varsinaisen jäsenen oikeuksia.

Alajärven Puhelinosuuskunnalla oli vuonna 2008 varsinaisen osuuden omistavia jäseniä 2093, vapaaehtoisen osuuden haltijoita 228 ja lisäosuuden omistaneita 316. Vastaavat luvut olivat vuonna 2020 olivat 1 331, 119 ja 926.

Rakenne ja toimintatavat muuttuvat

Viimeistään Esko Haaparannan astuttua virkaan Alajärven Puhelinosuuskunnassa todettiin, ettei vanhaan ole paluuta, sillä lanka-puhelinliittymien määrä väheni vuosi vuodelta. Erityisesti kiinteät internet-liittymät rynnivät koteihin. Yhtiön rakennetta ja toimintatapoja oli muutettava. Uusiin toimintatapoihin kuului palvelujen monipuolistaminen ja yritysostot.

Kesällä 2001 tehtiin päätös APO:n myymälä- ja asiakaspalvelutilojen uudistamisesta. Remontti oli valmis syksyyn mennessä. Myymälämyynnin osalta kehitys oli vuonna 2001 varsin hyvää. DNA-liittymämyynti ja säännöllinen mainonta olivat vaikuttamassa myymälätoiminnan voimakkaaseen kasvuun. Matkapuhelinmyynti kasvoi 44 %.

Esko Haaparanta kertomassa Alajärven Puhelinosuuskunnan kuulumisia.

Vuonna 2001 perustettiin tytäryhtiö Copro Tietojärjestelmät Oy. Copron toiminta käynnistyi hyvin ja asiakashankinnassa onnistuttiin niin, että henkilöstöä voitiin vuoden aikana lisätä. Jo elokuun lopulla 2002 ostettiin espoolaiselta A-Ware Oy:ltä heidän Microsoft-liiketoimintansa. Tämän kaupan myötä Copro sai asiakkaikseen 13 yritystä, joihin kuuluivat muun muassa Rannila Steel Oy, Honkarakenne Oy ja Lohja Rudus Oy, joiden tietojärjestelmien kehitys ja ylläpito turvasi uuden yrityksen tilauskannan loppuvuodeksi ja siitä vielä pitemmäksi eteenpäinkin. Vuoden 2002 tulos oli Coprolla voitollinen.

Copro Tietojärjestelmät Oy:n päätoimiala oli aluksi ohjelmistoliiketoiminta. Yrityksen liiketoiminta laajeni 16.2.2006 tehdyllä Alajärven Data-infon liiketoimintakaupalla. Liiketoiminnan laajenemisen myötä yritys aloitti tietokoneiden, ohjelmistojen ja toimistoautomaattilaitteiden myynnin ja huollot. Laajakaistamyynti jatkui vilkkaana ja liittymien raja ylitti 2 000 rajan. Vuonna 2006 konsernin palveluksessa oli 27 vakinaista työntekijää, näistä 16 APolla eli Alajärven Puhelinosuuskunnalla ja 11 Coprolla.

Vuonna 2008 Alajärven Puhelinosuuskunta muutti markkinointinimensä JAPOksi. Samana vuonna viestintävirasto nimesi seitsemän teleyritystä yleispalveluyrityksiksi, jotka ovat velvollisia tarjoamaan kohtuuhinnalla peruspuhelinpalveluita kansalaisille tietyllä alueella. Vaasan läänistä tähän joukkoon kuuluivat Vaasan Läänin Puhelin ja Alajärven Puhelinosuuskunta.

Vuonna 2010 Alajärven Puhelinosuuskunta liittyi Tekniset-osuuskuntaan, joka yhdistyi Euronics:ksi 2018. Tämän tuotemerkin alla on siitä lähtien Euronics-Alajärvi myynyt kodin- sekä tietotekniikkaa.

Vuonna 2010 Alajärven Puhelinosuuskunnan toiminta laajeni kahden liiketoimintakaupan myötä. Huhtikuussa 2010 solmittiin liiketoimintakauppa Töysässä toimivan IT-Pajan kanssa ja kesäkuussa 2010 alajärveläisen kodinkoneliike Nelitekin kanssa. Copro Tietojärjestelmät Oy muutti nimensä JAPO Palvelut Oy:ksi 10.8.2012. Uudella yritysnimellä haettiin parempaa tunnettavuutta JAPO-tuotenimelle.

APO ja tytäryhtiö Japo Palvelut Oy jatkoivat toimintaa kokonaisvaltaisen ICT-talona, josta saa internetpalvelut, laitteet ja asiantuntijapalvelut niin kotiin kuin yrityksiin.

Emoyhtiön päätoimialana on tarjota toiminta-alueelleen toimivat ja nopeat internet yhteydet ja siihen liittyvät palvelut. Tytäryhtiön päätoimiala on tieto- ja kodintekniikan vähittäiskauppa sekä ohjelmistojen suunnittelu.

Lankapuhelinten romahdus

Esko Haaparannan toimitusjohtajakaudella lankapuhelintulot vähenivät roimasti. Vielä vuonna 2001 APO:n lankapuhelimilla soitettiin lähes 3,8 miljoonaa puhelua. Seuraavina vuosina vauhti kiihtyi ja esimerkiksi vuonna 2010 vähennystä oli 14,7 % ja vuonna 2011 peräti 18,1 %. Alajärven Puhelinosuuskunta reagoi lankapuheluiden romahtamiseen kiihdyttämällä muuta liiketoimintaa.

Koko 2000-luvun Alajärven Puhelinosuuskunta on panostanut voimakkaasti internet-toimintaan aputoiminimellä JAPO. Vuonna 2004

Alajärven jokaisella kyläkeskittimellä oli tarjolla nopean yhteyden mahdollistava ADSL:n laajakaistavalmius. Alajärven kaupunki oli lähes ensimmäisiä tähän tavoitteeseen päässeitä kuntia. Näin nopean laajakaistan saatavuus tuli mahdolliseksi koko Alajärven alueella. Laajakaistayhteydet paranivat myös Vimpelissä ja Lappajärvellä. Eri kampanjoiden seurauksena ADSL-yhteyksien määrä lähes kaksinkertaistui vuoden 2004 aikana.

Vuonna 2006 erityisesti Internet-liiketoiminnan kasvu jatkui, kun laajakaistaliittymien lisäys oli 28 %. Yhteistoiminta Järvinetin kanssa laajeni. Alajärven keskustassa otettiin käyttöön nopeat tietoliikenneyhteydet mahdollistava Adsl 2+ -tekniikka. Laajakaistaliittymiä myytiin yli 500 ja kokonaismäärä ylitti jo 2000.

Tietoliikenneyhteyksissä siirtymä valokuituyhteyksiin kiihtyi 2000-luvun alkupuolella. Vuonna 2001 rakennettiin valokuituyhteys Lappajärveltä Evijärvelle. Yhteistyössä Pohjanmaan Puhelimen kanssa APO rakensi valokuituyhteyden Möksystä Kyyjärvelle vuonna 2004. Tätä yhteyttä pitkin voitiin rakentaa yhteyksiä tarpeen mukaan Kyyjärvelle ja

Jouluateriaa oikealta lukien Seppo Väliaho sekä Taito Heikkilä ja Jorma Hallila vaimoineen.

vaikka Ylivieskaan saakka. Alajärven sisääntulotien risteyksestä Pihlajakankaalle sekä kirkonkylä–Saukonkylä välille aurattiin valokuitukaapeli maahan ja samassa yhteydessä matkan varrella olevat kuparikaapelit asennettiin maahan. Kaapeloinnin seurauksena poistui suuret määrät pylväslinjaa ja samalla linjan hoito helpottui. Vanhat tilaajakaapelit uusiintuivat ja paranivat samassa yhteydessä. Vuonna 2008 APO toteutti valokuituyhteyden välillä Evijärvi–Kortesjärvi.

Vuonna 2009 myytiin ensimmäiset kuituliittymät Luoma-aholle ja Alajärvi–Evijärvi–Seinäjoki kuituliittymä rakennettiin yhdessä Elisan omistaman PPO:n kanssa. Vuoden 2009 aikana toteutettiin historiallisen suuret investoinnit. Ne olivat noin 40 % liikevaihdosta. Vuonna 2011 tehtiin päätös Itäkylän kuituverkon rakentamisesta. Odotusarvo liittymämäärälle oli reilusti yli sata, mikä myös toteutui. Verkon kokonaiskustannus oli 250 000 €, josta liittyjiltä saatiin reilut 100 000 €.

Matkapuhelinten tukiasemia rakennettiin Alajärven keskustaan, Pihlajakankaalle, Saukonkylään ja Vimpelin Vatrikalle vuonna 2001. Vuonna 2002 APO rakensi mastot Lehtimäelle ja Menkijärvelle. Vuoden 2004 aikana rakennettiin Alajärven Luoma-aholle tukiasema teollisuusalueen tarpeita varten. Masto laitteineen sijoitettiin Mäkelä Alulta vuokratulle tontille. Tämä oli kymmenes APO:n rakentama masto. Rakennettuja mastoja vuokrataan matkapuhelinoperaattoreille.

Copro Tietojärjestelmät Oy (nyk. Japo Palvelut Oy) vakiinnutti liiketoimintansa ohjelmistoliiketoiminnan osalta ja laajeni edellisessä luvussa kerrotulla tavalla myös kodinkonekaupaksi. Esimerkiksi vuonna 2006 Copro Tietojärjestelmät Oy teki historiansa parhaan tuloksen.

Lankapuhelintulojen vähenemisestä huolimatta vuotuiset tilinpäätökset olivat Esko Haaparannan kaudella positiivisia vuosia 2002, 2009 ja 2010 lukuun ottamatta. Liikevaihdon kasvu oli vuosittain 4,5 % – 12,4 %.

VALOKUITU JOKA TUPAAN

Painopisteen muutos näkyi Toni Harjulan toimitusjohtajakaudella entistä selvemmin.

Telealan kehitys jatkui voimakkaana ja uudet valokuitutekniikat mahdollistivat APOa tarjoamaan entistä nopeampia ja parempia palveluita asiakkailleen.

Syksyllä 2012 Alajärven Puhelinosuuskunta teki rajun päätöksen. Se päätti, että Alajärven jokaiseen 2 800 talouteen tullaan vetämään valokuitu viiden vuoden sisällä. Valokuidun pää luvattiin vetää jokaiseen kylään, vaikka yksikään talous ei olisi ilmaissut kiinnostustaan valokuidun hankintaan. Japon toimitusjohtaja Toni Harjula perusteli päätöstä osuuskunta-aatteella.

Osuuskunta ajattelee Alajärveä aina yhtenä yksikkönä. Eikä sitäkään voi tietää, mikä kylä kehittyy niin, että siellä valokuidusta tulee välttämättömyys. Valokuitu on toimintavarmempi kuin perinteinen puhelinverkko. Toimintavarmuus tuo myös yhtiölle säästöjä, perusteli toimitusjohtaja Toni Harjula päätöstä.

Valokuitu on ohut lasista tai muovista vedetty kuitu, jonka tarkoituksena on johtaa valoa. Valon taajuus on satoja terahertsejä ja tietoliikenteessä moduloidulla LED- tai laservalolla voidaan lähettää tietoa suurella nopeudella.

Suunnitellun investoinnin hinnaksi Japo laski 4,5 miljoonaa euroa. Summa oli suuri, sillä yrityksen vuotuinen liikevaihto oli noin 4,3 miljoonaa.

– Nyt ollaan internetyhteyksien murrosvaiheessa. Alajärvellä on laajakaistalla lähes yksinvaltiut. Aikaisemmin yhtiö on selvittänyt asiakkaiden kiinnostusta valokuituun, mutta laajakaistaa on pidetty pääosin riittävänä. Nyt pitää kuitenkin kehittyä tulevaisuuden varalle. Esimer-

kiksi television katselu siirtyy lähivuosina yhä enemmän internet-yhteyksien varaan, totesi Toni Harjula.

Toni Harjulan mukaan valokuitunopeudet tulevat olemaan Alajärvellä 50, 100 ja 250 Mbit/s. Kyt-kentämaksu tulee olemaan tuhat euroa ja kuukausimaksut vaihtelevat nopeuden mukaan. Puhelinosuuskunnan jäsenet saavat kytkentämaksun parisataa halvemmalla.

Liikkeelle lähdettiin välittömästi. Verkkopäällikkö Veli-Matti Levijoki esitteli osuuskunnan hallitukselle valokuituverkon rakentamissuunnitelman maaliskuussa 2013. Jo samana keväänä APO aloitti kuituverkon rakentamisen Alajärven keskustan alueelle. Yh-

tiön tavoitteena oli saada noin 1000 asukkaan keskusta-alue kuidutetuksi joulukuun 2014 mennessä. Leuto talvi auttoi kuiduttamisessa niin, että valokuitu tavoitti Alajärven keskustan 1050 kiinteistöä joulukuussa 2014.

– Viime syksynä aloitettiin ja tahti on ollut kova. Kaapeli tuotiin ulkoseinään asti kaikkiin luvan antaneisiin kiinteistöihin. Luvan antoivat miltei kaikki, totesi verkkopäällikkö Veli-Matti Levijoki Järviseu-lehden haastattelussa.

– Meille haluttiin 100 megan liittymä ja tyytyväisiä on oltu. Valokuidusta on hyötyä tiedonhaussa mutta myös silloin, kun perheessä on useita päätelaitteita. Käytännössä asennuksessa tuli olohuoneeseen siisti lista ja pieni päätelaite, kiitteli Tuija Silver-Lager.

Valokuituverkon rakentaminen on ollut merkittävä työllistäjä. Parhaimmillaan valokuitu-urakoitsijoilla on ollut työssä kahdeksan kaihkonetta ja 12 miestä. Lisäksi Japo palkkasi yhdeksän ylimääräistä henkilöä valokuituverkon toteuttamiseen.

Toni Harjulan toimitusjohtajakausi alkoi v. 2012.

Toiminnanjohtaja Toni Harjula oli tyytyväinen valokuituverkkoon liittyneiden määrään.

– Kiinnostus herää näissä hankkeissa aina uudelleen, kun kaivinkoneet ilmestyvät. Valokuituverkkoon voi liittyä tai olla liittymättä. Laajakaista ja lankapuhelinverkko toimivat asiakkaan kannalta entiseen tapaan, jos halukkuutta ei ole valokuidun tarjoamiin nopeisiin tietoliikenneyhteyksiin, kertoi toiminnanjohtaja Toni Harjula Ilkka ja Pohjalainen lehdille.

Syksyllä 2015 Japo aloitti valokuituverkon rakentamisen Levijoelle. Aloite lähti kylän asukkailta. He halusivat toimivan ja nopean nettiyhteyden sekä teräväpiirtoiset televisiopalvelut.

Vuonna 2016 lähti valokuituverkon rakentaminen käyntiin Saukon kylässä. Samaan aikaan valokuituliittymien myynti oli käynnissä Kurejoella. Kortekylässä projekti jatkui verkon rakentamisella Levijoelta Kortekylään päin.

Kun Alajärven keskustaan valmistui vuonna 2016 nelikerroksinen asuintalo Riihipuistoon, vedettiin sinne valokaapeli jo ennen ensimmäisten asukkaiden muuttoa. Rakentaneen yhtiön johtaja Mikko Ranta kertoi jo rakentamisen alkuvaiheessa päättäneensä, että valokuitu viedään jokaiseen asuntoon.

– Tämä on tehty niin kuin nykyisin uudistalo pitää tehdä. Tietoliikenteen osalta tämä on Alajärvellä ensimmäinen uudiskerrostalo, jossa on tehty valokuitukin jokaiseen asuntoon valmiiksi. Asukas pystyy näin saamaan samat palvelut kuin omakotitaloissakin suoraan omaan asuntoonsa. Näin taloyhtiön ei tarvitse tehdä enää valokuidusta yhtenäistä päätöstä, vaan jokainen asukas voi itse päättää mitä haluaa, riemuitsi Toni Harjula.

Investointien määrä valokuituverkkoihin vuonna 2016 oli noin 453 000 euroa. Valokuituliittymien määrä oli 850.

Vuonna 2017 valokuitu vedettiin Kurejoelle Ylikylän, Sissalan, Juutin, Myllykankaan ja Pihlajakankaan alueille.

Valokuidun edut havaittiin Vimpelissä viimeistään vuonna 2014. Syksyllä 2014 Pokelassa toteutettu valokuituhanke oli Vimpelin ensimmäinen.

mäinen. Valokuidun rakensi APO kyläläisten aloitteesta. Pokelan valokuituverkkoon liittyi jo samana syksynä 25 taloutta. Seuraavana vuonna innostus levisi myös Lakaniemeen, Sääksjärvelle ja kirkonkylään.

– Vimpeli on lähtenyt kirimään valokuitujen määrässä suhteessa naapurikuntiin. Ennen Pokelassa toteutettua hanketta Vimpelissä oli Japolla oli vain yksittäisiä asiakkaita, kirjoitti sanomalehti Ilkka.

Vuonna 2018 valokuiturakentamisen pääpaino oli Vimpelissä, jossa valokuituverkko rakennettiin koko keskustan alueelle. Vimpelissä toteutettiin 150 uutta liittymää.

APO toimitti vuonna 2018 uusia valokuituliittymiä asiakkailleen 228 kpl kokonaismäärän kasvaessa 1 176 liittymään.

Lappajärvellä APO:n rakentamaa valokuituverkkoa oli jo vuonna 2013 laajasti Itäkylässä sekä Nykälänniemestä Kärnään ulottuvalla alueella.

Vuonna 2019 valokuiturakentamisen pääpaino oli Lappajärvellä, jossa valokuituverkkoa rakennettiin koko keskustan alueelle ja länsirannalle. Työt saatiin valmiiksi seuraavana vuonna. Lisäksi Vimpelin valokuidutaminen saatiin valmiiksi vuonna 2019, kun Rantakylän verkko valmistui. Lappajärvellä toteutettiin 185 uutta liittymää ja Vimpelissä 80.

JAPO toimitti vuonna 2019 uusia valokuituliittymiä asiakkailleen 302 kokonaismäärän kasvaessa 1 496 liittymään.

Vuonna 2020 valokuiturakentamisen pääpaino oli Alajärvellä Hoiskossa ja Paalijärvellä.

Alajärven Puhelinosuuskunnan perustaminen toi merkittävän lisän tiedonvälitykseen aikanaan. Kun lankapuhelinten aika alkoi hiipua, sama yritys tarjosi entistä tehokkaampia ja monipuolisempia tiedonvälityskeinoja toimialueensa asukkaille. Yhtenä hyvänä esimerkkinä tästä ovat Ulla ja Jussi Takalan toimet valokuidun tultua vedetyksi Levijoelle. Perheessä oli neljä lasta. Ulla työskenteli lastenneuvolassa ja Jussi pyöritti kanalaan muutaman kilometrin päässä kotoa sekä hoiti maanviljelys- ja metsätilaa.

– Ulla ja Jussi Takalan perheessä valokuitu ja sen mukana tulevat palvelut ovat arkipäivää. Kotona valokuitu on ollut käytössä viime joulukuusta lähtien. Se otettiin heti, kun se oli alueella mahdollista. Valokuitu tuo kotiin toimintavarman ja nopean netin. Ne olivat Ullan mielestä tär-

keimmät kriteerit valokuidun hankkimiseksi, kertoi Järviseu-
tu-lehti ke-
sällä 2016.

– Perheessä on käytössä useita tabletteja, joita lapset käyttävät matik-
kapeleihin ja muihin kouluun liittyvien sovellusten käyttämiseen sekä
musiikin kuunteluun ja pelailuun. Äiti hyödyntää Wilmaa ja pedanettia
koulun ja kodin väliseen yhteydenpitoon. Nimenhuuto-sovellus on har-
rastavalle perheelle päivittäin käytetty. Siitä selviävät pesispelien kyydit
ja harjoitukset. Kotona käytetään paljon tabletteja, jotka käyttävät valo-
kuidun tuomaa nettiä langattomasti. Kotikonetta käytetään pääasiassa
laskujen maksamiseen. Watson-palvelua hyödynnetään pääosin tallen-
nettujen tv-ohjelmien katsomiseen. Kanalaan asennettu valokuitu mah-
dollistaa sen, ettei isännän tarvitse jatkuvasti käydä katsomassa kanalan
tilannetta.

Keväällä 2022 Japon kuiturakentaminen jatkui Lapualla ja Kauha-
valla. Lapualla Haapakoski ja Kauhajärvi sekä Kauhavalla Ruotsala ja
sen ympäristö pääsivät siirtymään Japon valokuituverkkoon. Japo jätti
ELY-keskukselle rahoitushakemuksen valokuituverkon rakentamiseksi
myös Kauhavan Huhmarkosken, Hirvijoen, Oravan, Karjanlahden sekä
Ylikylän alueille ja Lapualla Lakaluoman, Tiistenjoen ja Ylikylän alueille.

Jättiharppauksia on tehty tiedonvälityksessä sadan vuoden aikana.
Arvailujen varaan jää, mitä tapahtuu seuraavan sadan vuoden aikana.

HENKILÖSTÖ

Pitkäaikaisia työntekijöitä

Alajärven Puhelinosuuskunnan toimitusjohtajana 16 vuotta työskennellyt Eemil Mäkinen kuoli keväällä 1945. Seuraajaksi valittiin 19.4.1945 kolmesta hakijasta Eemil Mäkisen 21-vuotias poika Pentti Mäkinen, mutta hän irtisanoutui toimestaan jo huhtikuussa 1946. Toimitusjohtajan tointa hakivat sen jälkeen Jalmari Sorvari, J.H. Hautamäki, Eetu Rintala, Kaarlo Räntilä, Mauno Vainio, J.K. Vesala ja hallituksen jäsen Viljami Pokela. Toimeen valittiin yksimielisesti Viljami Pokela. Vajaa kaksi viikkoa myöhemmin Viljami Pokela ilmoitti, että asioihin syvennyttyään hän ei ole halukas vastaanottamaan toimitusjohtajan tointa. Uudeksi toimitusjohtajaksi valittiin saman tien jo vuosikausia puhelinosuuskunnan asentajana toiminut Jalmari Sorvari. Hänestä alkaa Sorvarin suvun 46-vuotinen taival Alajärven Puhelinosuuskunnan toimitusjohtajana.

Olavi Sorvarin muotokuvan paljastustilaisuudessa vas. Erkki Mäkelä, Aarne Kantokoski, Jorma Hallila sekä Olavi ja Eira Sorvari.

Koko APO:n henkilökunta saatteli Olavi Sorvarin kotiin hänen siirtyttyään eläkkeelle.

Olavi Sorvari tuli Alajärven Puhelinosuuskunnan palvelukseen vuonna 1946. Isältään saamien oppien perusteella hän aloitti asennustyöt ja suoritti puhelinalan ylemmän ammattitutkinnon. Hänet nimitettiin Alajärven Puhelinosuuskunnan toimitusjohtajaksi vuonna 1957 ja jäi eläkkeelle vuonna 1992 palveltuaan Alajärven Puhelinosuuskuntaa 46 vuotta.

Päätoimensa ohella Olavi Sorvari osallistui monipuolisesti yhteiskunnalliseen toimintaan. Hän toimi kunnanvaltuutettuna ja monien kunnallisten lautakuntien puheenjohtajana ja jäsenenä.

Myös monet yritykset ja yhteisöt ovat saaneet käyttää hyväkseen Olavi Sorvarin taloudellista ja teknistä asiantuntemusta.

Nuoriso- ja urheilutoiminnasta alkanut osallistuminen vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan jatkui vuosikymmeniä maanpuolustukseen, maatalouteen ja poliittiseen toimintaan liittyvissä yhteisöissä. Harrastuksista mieluisin oli numismatiikka keräilijänä ja Seinäjoen seudun numismaatikot ry:n johtokunnan puheenjohtajana.

Alajärven Puhelinosuuskunnan hallitus teetti Olavi Sorvarista muotokuvan, joka paljastettiin kesäkuun lopulla 1992.

Hallituksen puolesta mallia ja tekijää kiittänyt osuuskunnan hal-

lituksen puheenjohtaja Erkki Mäkelä totesi taulun maalanneen taiteilija Alpo Tuomiston onnistuneen tuomaan esille Olavi Sorvarin vahvat luonteenomaisuudet eli rauhallisuuden, vakaan harkitsevaisuuden ja päättäväisyyden.

– Olavi Sorvari monitoimisena miehenä ei vierastanut asentajankaan hommia. Pylväskengät ja johtokerä polkupyörän sarvessa vikaa korjaamaan polkeva Sorvari oli alajärveläisille tuttu näky aikaisemmilta ajoilta, muisteli Erkki Mäkelä.

Muotokuvan paljastustilaisuudessa Vaasan Läänin Puhelin Oy:n toimitusjohtaja Erik Sjöberg kiitteli Sorvaria hyvästä visiointikyvyystä.

– Tämä avu yhdistyneenä terveeseen taloudelliseen harkitsevaisuuteen on johtanut tuloksekkaaseen toimintaan, kehui Erik Sjöberg.

Muita pitkäaikaisia työntekijöitä ovat olleet Alpo Siirilä (43 vuotta), Arto Kytölä (41 vuotta), Ari-Pekka Savola (38 vuotta), Pekka Lahti (38 vuotta), Seppo Väliaho (37 vuotta), Aili Vainio sekä Sulo Rajala, Ossi Turpela, Aarne Viitasaari, Taito Heikkilä, Kalevi Koskela, Juha-Pekka Ahopelto ja Soile Kivipelto.

Vielä 1970-luvun alkupuolella asentajista ainoastaan Sulo Rajalalla oli oma kulkuneuvo. Hänen moottoripyörällään huristeltiin asennus-

Soile Kivipelto on työskennellyt yli 30 vuotta Alajärven Puhelinosuuskunnan konttorissa.

Juha-Pekka Ahopelto ja Arto Kytölä työn touhussa.

töihin Möksyyn saakka lankakerä kuljettajan kummallakin olkapäällä Ossi Turpelan istuessa ”jopparilla”. Joskus kulkuneuvo suistui lumikienokseenkin, mutta aina sieltä päästiin pois.

Vuodesta 1971 yhteensä 34 vuotta asentajana toiminut Aarne Viita-saari muisteli, etteivät asentajat alkuaikoina saaneet mitään varsinaista

koulutusta työhönsä, vaan työ opetti. Tosin Sulo Rajala oli saanut perehtyä puhelintoimintaan jo armeijan puitteissa sota-aikana.

– Linjojen asennus suoritettiin täysin käsipelillä. Pylvään pystyttämisen routamaahan oli työlästä, kun apuna olivat vain rautakanki ja lapio. Yhtiöllä ei ollut vielä 1970-luvulla yhtään omaa autoa. Pylväitä saatettiin siirtää farmariautolla ja vetokelkallakin. Työ helpottui, kun puhelinlinjoja ruvettiin kaapeloimaan, kertoi Aarne Viitasaari.

Pekka Lahti oli Alajärven Puhelinosuuskunnan palveluksessa 38 vuotta. Asentajan töiden lisäksi hän työskenteli myös myymälän puolella.

– Asennustyö oli etenkin pakkasilla rankkaa hommaa. Ahertessamme kerran Aarne Viitasaaren kanssa Koskenvarren linjoilla koko linja kaatui päällemme. Lumi pehmensi kovimmat iskut, muisteli Pekka Lahti.

Juha-Pekka Ahopelto tuli Alajärven Puhelinosuuskunnan asentajaksi vuonna 1977. Ensimmäinen työ oli korjata Koskenmäessä poikki mennyt puhelinpylväs.

– Koskenmäki–Salmenkangas–Kamppila alueelta tuli ehkä eniten vikahälytyksiä. Ilmeisesti alueella suoritettut metsätyöt ja linnut aiheuttivat katkoja. Varsinkin talvella liikkuminen tuolla alueella oli paksun

Alajärven Puhelinosuuskunta on tukenut voimakkaasti liikuntaharrastusta. Oma pesäpallojoukkue (kuvassa) pelasi useana vuonna Etelä-Pohjanmaan Puhelimen joukkuetta vastaan.

lumen takia vaikeaa. Yhtiöllä ei alkuvaiheessa ollut yhtään moottorikelkkaa, joka olisi helpottanut kulkemista, muisteli Juha-Pekka Ahopelto.

Kovasta työstä huolimatta asentajilla oli 1980-luvulla oma pesäpallojoukkue, joka kävi pelailemassa Vaasassa saakka.

Toimitusjohtajat

Ojajarvi Eeli pankinjohtaja 1923–1929

Mäkinen Eemil kartoittaja 1929–1945

Mäkinen Pentti yliluutnantti 1945–1946

Sorvari Jalmari maanviljelijä 1946–1957

Sorvari Olavi teknikko 1957–1992

Kantokoski Aarne tietokoneteknikko 1992–2001

Haaparanta Esko diplomi-insinööri 2001–2012

Harjula Toni insinööri 2012–

APOn hallitus vuonna 1994. Edessä vas. Olavi Sorvari (toimitusjohtaja), Erkki Mäkelä (hallituksen puheenjohtaja) ja Toivo Pienimäki, takana vas. Pentti Hietala, Arvo Myllyaho, Esko Mäkelä, Anssi Tarvainen sekä pitkän päivätyön Alajärven Puhelinosuuskunnassa tehnyt Lauri Viitaniemi.

Hallitus

Puheenjohtajat

Asplund F.A. 1923–1947
Myllykangas Aarne 1947–1957
Viitaniemi Lauri 1957–1976
Laitinen Keijo 1976–1986
Mäkelä Erkki 1986–2000
Moisio Kalevi 2000–2005
Kivipelto Taavi 2005–

Hallituksen jäsenet

Berggren Kalle 1923–1934
Bergroth Walter 1923–1928
Etula Jouko 2005–
Hautanen Matti 1928–1950
Hietala Pentti 1986–2010
Joensuu J.A. 1923
Joensuu Mikko 2018–
Joensuu Sakari 2010–
Joensuu Tarmo 1996–2005
Keltikangas Lauri 1947–1951
Kivipelto Taavi 2000–
Kokko Toivo 1969–1974
Koskela Oskari 1959–1962
Laitinen Keijo 1975–1986
Lähelmä Erkki 1995–2007
Moisio Kalevi 1995–2005
Myllyaho Arvo 1977–1997
Myllykangas Aarne 1934–1977
Mäenpää Jaakko 1923–1928
Mäkelä Erkki 1976–2000
Mäkelä Esko 1976–2009

Mäkelä Petri 2009–2018
Mäkelä Reino 1923–1945
Mäenpää Jaakko 1923–1928
Ojajärvi Adiel 1923–1948
Ojajärvi Eeli 1923
Pienimäki Toivo 1948, 1976–1994
Pokela Viljami 1928–1959
Pokela Yrjö 1950–1976
Rintala Eetu 1938, 1951–
Rintamäki Esko 2007–
Salmenkangas Lauri 1948–1974
Saukko Villehard 1923
Tallbacka Sakari 1963–1968
Tarvainen Anssi 1978–1994
Vesala Jussi 1959–1977
Viitaniemi Lauri 1945–1976
Yli-Sissala Juha 2005–

APOn hallitus vuonna 2022. Esko Rintamäki, Juha Yli-Sissala, Taavi Kivipelto (hallituksen puheenjohtaja), Toni Harjula (toimitusjohtaja), Sakari Joensuu ja Mikko Joensuu. Kuvasta puuttuu Jouko Etula.

JÄÄHYVÄISET LANKAPUHELIMELLE

Alajärven Puhelinosuuskunnalla oli perinteisiä lankapuhelimia vuonna 2016 vielä noin 1 000. Palveltuaan 100 vuotta Alajärven viimeiset lankapuhelimet suljettiin 31.12.2021, mutta toiminnan monipuolistumisen ansiosta työntekijöitä oli Alajärven Puhelinosuuskunnalla ja sen 100 %:sti omistamalla JAPO Palvelut Oy:llä yhteensä 30.

Alajärven Puhelinosuuskunnan perustajien päätavoite oli parantaa viestintämahdollisuuksia. Lankapuhelin oli tähän tarkoitukseen sovelia.

Alkutaival oli suhteellisen rauhallista 40 ensimmäistä vuotta. Viimeisen 60 vuoden aikana muutostahti on ollut päätähuimaava. Tekniikka kehittyi, mutta viestinnän päätavoitteet pysyivät muuttumattomina. Elossa säilymisen elinehtona oli pätevä ja ajan tasalla ponnistellut osuuskunnan johto.

Alajärven Puhelinosuuskunnan toimitusjohtajana 35 vuotta toiminut Olavi Sorvari arvioi 90-vuotispäivänsä haastattelussa Järviseutu-lehdessä, että puhelinosuuskunnan automatisointi ja liittyminen valtakunnalliseen verkkoon 1960-luvulla olivat erittäin merkittäviä Alajärven yritys-toiminnalle.

– Ratkaisevinta oli se, että puhelinosuuskunta piti pintansa, eikä ajautunut valtion syliin, kiteytti Olavi Sorvari.

Muutakin tarvittiin. Ilman Olavi Sorvarin johtajakauden uudistuksia olisi käynyt huonosti. Puhelinliikenteen automatisointi, digitalisointi ja itsenäisyyden säilyttäminen pelastivat osuuskunnan.

Olavi Sorvarin jälkeen toimitusjohtajan tehtäviä hoitaneiden lähtökohdat olivat sikäli helpommat, että he olivat saaneet paremman koulutuksen tehtäviensä hoitamiseen. Kun Sorvarin seuraajat olivat myös kaukonäköisiä ja tukena olivat ennakkoluulottomat hallitukset, Alajärven

Puhelinosuuskunta voi aloittaa elinvoimaisena toisen satavuotiskautensa. Jäseniä oli vuonna 2020 yhteensä 1 450, yrityksen palvelut monipuolisia ja talous tasapainossa.

– JAPO on paikallinen vakaa yritys, jonka päätarkoitus on tuottaa alueen kuluttajille, yrittäjille ja yhteisöille välttämättömiä viestintäpalveluita. Teleala kehittyy voimakkaasti ja uudet valokuitutekniikat tekevät mahdolliseksi tarjota entistä nopeampia ja parempia palveluita asiakkailleen, totesi JAPON toiminnanjohtaja Toni Harjula Järviseu- lehdessä toisen satavuotiskauden kynnyksellä.

– Puhelinosuuskunnan sisäiset arvot ovat edelleen kaikkein tärkein ohjenuora toiminnassamme. Kunnioitamme osuuskunnan periaatteita ja paikallisuutta. Kun asiakkaat sitoutuvat vahvasti osuuskuntaan, pystymme kehittämään huippupalvelut. Me toteutamme nyt osuuskunta- aatetta nykyaikaisilla teknisillä ratkaisilla ja antamalla myös osuuskunnan jäsenille etuja. Jokainen osuuskunnan jäsen voi vaikuttaa, mihin suuntaan osuuskuntaa viedään. Olemme osuuskunta, emme osakeyhtiö. Osuuskunnan varat käytetään omien asiakkaiden tietoliikennepalveluiden kehittämiseen, muistutti toiminnanjohtaja Toni Harjula.

Kaukonäköisen kehittämistyön ansiosta perinteet jatkuvat uusin muodo- in ja menetelmin.

LÄHDELUETTELO

Arkistolähteet

Alajärven Puhelinosuuskunnan arkisto
Alajärven Puhelin Oy:n pöytäkirja 1922
Alajärven Puhelinyhtymän pöytäkirja 1922
Alajärven Puhelinosuuskunnan hallituksen pöytäkirjat 1923–1934
ja 1941–2021
Alajärven Puhelinosuuskunnan toimintakertomukset 1945,
1958–2021
Alajärven Puhelinosuuskunnan 75-vuotishistoriikki (Olavi Sorvari)
Johtoryhmän pöytäkirjat 1999–2021
Kauppakirjat
Patentti- ja rekisterihallituksen arkisto
Alajärven Puhelinosuuskunnan perustavan kokouksen pöytäkirja

Kirjallisuus

Ilkka 1922–1939
Junnila Heikki: Alajärven historia, Jyväskylä 1999
Järviseutu-lehti vuodesta 1937
Kahta puolta Kairapuron, kirja Alajärven Alakylästä, toim. Toivo
Kivipelto, Saarijärvi 2004
Karlsson Sven Olof: Sata vuotta johdossa, Pietarsaaren puhelin-
yhtiö 1887–1987
Kivipelto Toivo: Jonatan Johansson – murroskauden kirkkoherra,
Pilot-kustannus 2003
Kivipelto Toivo: ”Uusi ukaasi on tullut”, Alajärvi itsenäisyyttä
rakentamassa, Vaasa 2017

Kivipelto Toivo: Yhteisvastuun vuodet, Alajärvi sotavuosina
1939–1945
Koskenvarsi eilen ja tänään, Alajärvi 1995
Kuusela Vesa: Puhelinpeittävyys ja puhelimella tavoitettavuus Suo-
messä, Tilastokeskuksen katsauksia 1997/1
Lahtinen Marja-Liisa: Etelä-Pohjanmaan puhelinosakeyhtiö
1893–1968
Moisala, Rahko, Turpeinen: Puhelin ja puhelinlaitokset Suomessa
1877–1977, Turku 1977
Pohjalainen
Pohjan Poika-lehti
Rantoja Waldemar: Puhelin Etelä-Pohjanmaalla, Vaasa 1944
Suomalainen-lehti
Suomen taloushistoria 2, Helsinki 1952
Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos, muistitietoa Alajär-
veltä vuonna 1986, nauhat 9130–9222
Torstai-lehti
Turpeinen O.: Helsingin seudun puhelinlaitos 1882–1982
Vaasa-lehti 1921–1939
Viitaniemi Matti: Elinkeinot, Järviseudun historia II, Vaasa 1983

ALAJÄRVEN PUHELINOSUUSKUNNAN 100-VUOTISVAIHEET

”Kummallinen rustinki” kirjoitti Alajärven kirkkoherra Jonatan Johansson puhelinta tarkoittaen päiväkirjaansa joulukuussa 1897. Tuosta sanonnasta tulee tämän kirjan nimi.

Suomessa oli yksityisiä puhelinlaitoksia vielä vuonna 1962 noin 100. Siitä lähtien alkoi kova pudotuspeli. Vuonna 2021 jäljellä oli enää viisi puhelinosuuskuntaa. Yksi niistä oli Alajärven Puhelinosuuskunta.

Tässä kirjassa selvitetään, miten Alajärven Puhelinosuuskunta syntyi ja kehittyi sekä miksi Alajärvi pysyi kilpailussa mukana näin hyvin.

ISBN 978-952-94-6393-0
92.884

Alajärven Puhelinosuuskunta
www.japo.fi
Kansi: Jani Levijoki